

Machiavellin käyttöopas

Niccolo Machiavellin ja Ruhtinaan käsittely suomalaisessa sanoma- ja aikakauslehdissä
1930-luvulla

Oskari Vainio

Kandidaatintutkielma

Historian ja arkeologian tutkinto-ohjelma, historia

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Tammikuu 2025

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Kandidaatintutkielma

Historian ja arkeologian tutkinto-ohjelma, Historia

Oskari Vainio

Machiavellin käyttöopas – Niccolo Machiavellin ja Ruhtinaan käsittely suomalaisessa sanoma- ja aikakauslehdissä 1930-luvulla

Sivumäärät: 39 s.

Tutkielmassa tarkastellaan Machiavellin, machiavellismin ja Ruhtinas-teoksen käsittelyä suomalaisessa sanoma- ja aikakauslehdissä 1930-luvulla. Niccolo Machiavelli (1469-1527) oli firenzeläinen renessanssiajan valtio-opin teoreetikko, diplomaatti, kirjailija ja filosofi. Tutkimusta tehtiin teemoittamalla ja analysoimalla erilaisia kirjoituksia, jotka kuuluivat alkuperäisaineistoon. Tutkielman alkuperäisaineistona ovat Suomen digikansallisarkistosta löytyvät sanoma- ja aikakauslehdet, jotka on julkaistu 1.1.1930-31.3.1940 välillä, ja joissa esiintyy hakusanat Machiavelli, machiavellismi tai Ruhtinas.

Aihetta on tärkeää tutkia, sillä tutkimusta Machiavellin käytöstä suomalaisessa lehdistöhistoriassa ei ole juurikaan tutkittu, vaikka Machiavellista on suomalaisessakin lehdistössä kirjoitettu runsaasti. Näin pystytään ymmärtämään, miten Machiavellia on käytetty suomalaisessa lehdistössä erilaisissa kirjoituksissa. Machiavellista kirjoitettiin useita erilaisia tekstejä, jotka teemoiteltiin kahteen yläteemaan: aikalaikirjoituksiin, ja historiallisiin kirjoituksiin.

Näissä teksteissä tulkinnat vaihtelivat suuresti, myös samojen teemojen sisällä. Machiavellista kirjoitettiin eniten aikalaispolitiikan yhteydessä, mutta paljon myös kristinuskoon, historiaan, viihteeseen ja Ruhtinaaseen liittyen. Ruhtinas oli Machiavellin teos, jossa oli neuvoja uusille hallitsijoille, jotka perustuivat osittain hänen omiin ensikäden kokemuksiinsa politiikan seuraajana. Tutkimuksessa löytyi useita havaintoja ja yleistettävyyksiä, joiden avulla Machiavellin ja machiavellismin käyttöä pystytään perustelemaan ja ymmärtämään paremmin.

Avainsanat: Machiavelli, machiavellismi, Ruhtinas, sanomalehdet, aikakauslehdet, lehdistöhistoria

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Machiavelli ja machiavellismi aikalaiskeskustelussa	14
2.1	Käsittely aikalaispolitiikassa	14
2.2	Kirjoitukset uskonnosta	21
2.3	Machiavelli-vitsit ja yleistyksset	23
3	Machiavelli, machiavellismi ja Ruhtinas historiassa	26
3.1	Machiavelli ja machiavellismi historiassa	26
3.2	Ruhtinas	30
4	Lopuksi	34
	Lähteet	36

1 Johdanto

Suomessa vuoden 2022 kesällä, tuleva presidentti Alexander Stubb kommentoi silloisessa Twitterissä; ”Machiavelli puhuttaa aina. Puolesta vastaan ja jotain siltä väliltä. Yksi historian vaikutusvaltaisimmista. Käytännönläheinen.”¹ Pulitzer-palkitulta kirjailijalta Jared Diamondilta kysyttäessä vuonna 2013, minkä kirjan hän olisi vaatinut Yhdysvaltojen silloisen presidentin Barack Obaman lukevan, oli Diamondin vastaus; Niccolo Machiavellin ”Ruhtinas”.² Kotimaisemmin, ajallisesti lähellä tutkimukseni alkuperäisaineistojen ajankohtaa, Ruhtinasta kommentoi Paasikivi: ”despoottien ja tyranniin käsikirja, jonka karkeuksia lukiessa selkäpiitä karmii.” Paasikivikin näki teoksessa kuitenkin käytännöllisyyttä ja merkittävyyttä: ”Se, joka tahtoo olla kokonaan hyvä niiden joukossa, jotka eivät sitä ole ollenkaan, tuhoutuu enemmän tai myöhemmin”.³ Myös esimerkiksi Kekkonen ja Mannerheimin tiedettiin lukeneen Ruhtinasta.⁴

Onkin kiistatonta, että Machiavellilla ja hänen kirjoituksillaan, erityisesti Ruhtinaalla, on edelleen kysyntää ympäri maailman politiikan areenoilla. Machiavellin ajatuksilla ja kirjoilla on ollut vaikutusta varsinkin poliittisen teorian, vallankäytön ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen saralla hänen kuolemansa jälkeisinä vuosisatoina vielä voimakkaammin, kuin hänen omana elinaikanaan. Machiavellia on siteerattu useimmissa erilaisissa medioissa vuosisatojen kuluessa, ja tässä tutkimuksessa tarkastelemme niistä kahta, sanoma- ja aikakauslehtiä, aihepiiriin johdattelun jälkeen suomalaisessa kontekstissa.

Sanomalehdistöjen ensimmäisiä tärkeitä suurelle yleisölle kohdistettuja Machiavellin tulkintoja näemme 1640-luvulla Englannin sisällissodan aikoihin. Machiavellin tulkintoja oli tuolloin sanomalehdissä ja pamfleteissa esimerkiksi propagandan välineinä sekä erilaisten ideologioiden ja pragmaattisen politiikan oikeutuksina.⁵ Ranskan suuren vallankumouksen alkuaikoina perustettu, ja nopeasti silloisen valtakunnan yhdeksi tärkeimmäksi nousseista sanomalehdistä ”gazette nationale ou moniteur universel”, piti taas sisällään useita kirjoituksia ja tulkintoja Machiavellin ajatuksista vallankumouksen ollessa

¹ Alexander Stubb, twitter @alexstubb, 4.7.2022.

² Boston university, BU today, 2013, 1.

³ Paasikivi, 1957, 15-16, 234.

⁴ Sihvola, 2004, 80, 96-97.

⁵ Arienzo, Petrina, 2013, 141-157 158-174.

käynnissä.⁶ Hahmotamme näiden esimerkkien kautta, miten merkityksellisiä hänen kirjoituksensa ovat olleet historian saatossa; häneen on viitattu suurien yhteiskunnallisten mullistusten yhteydessä jo vuosisatojen ajan. Tätä käyttöä ja merkityksellisyyttä tarkastelen Suomessa 1930-luvulla.

Tutkimukseni pääkysymys on, miten Machiavellia, machiavellismia ja Ruhtinasta on käsitelty suomalaisessa sanoma- ja aikakauslehdissä vuodesta 1930 talvisodan loppuun. Tarkastelen Machiavellin ja machiavellismin käyttöä käsittelykappaleissa ensin presentismin näkökulmasta. Presentismin näkökulma tarkoittaa tutkimuksessani sellaisten kirjoitusten analysointia, joissa kirjoittajat ovat kirjoittaneet oman aikansa tapahtumista tai ilmiöistä, ja niiden tulkitsemista kulloisenkin kirjoittamisajankohdan kautta.⁷ Näissä kirjoituksissa Machiavellia ja machiavellismia liitettiin oman aikansa toimijoihin, kuten poliitikkoihin; tai yleisesti esimerkiksi kuvaamaan ajan poliittista henkeä.

Lisäksi käsittelen kirjoituksia, jotka ovat täysin; tai pääosin poliittisen viitekehyksen ulkopuolella. Näihin sisältyvät uskonnon, useimmiten kristinuskon viitekehyksestä kommentoidut näkemykset tai pyrkimykset tulkita mitä Machiavelli oli sanonut kirjoittajille ajankohtaisista aiheista. Tällaisissa teksteissä viitataan esimerkiksi Machiavellin ihmiskäsitykseen. Edellä rajattujen teemojen ulkopuolelle jää merkittävä osa erilaisia kirjoituksia, joiden aihepiiri ja käyttö tarkoitus on laaja, esimerkiksi vitseistä kertomuksiin. Nämä muodostavat oman alalukunsa.

Tämän jälkeen tarkastelen Machiavellin, machiavellismin ja Ruhtinaan käsittelyä kirjoituksissa, jotka pyrkivät sijoittamaan ja tulkitsemaan Machiavellia oman aikakautensa tai alkuperäisaineiston kirjoitusajankohtaa huomattavasti aikaisemmassa kontekstissa. Näissä kirjoituksissa näitä teemoja käsiteltiin Machiavellin omassa ajassa tai myöhemmän historian puitteissa, mutta selkeästi aikaisemmin kirjoitusajankohdasta. Näissä kirjoituksissa usein kuvailaan hänen panostaan esimerkiksi valtio-oppiin, sotataitoon tai vallankäytön perusteisiin. Toisessa tutkimuskysymyksessä käsittelen myös Ruhtinaasta tehtyjä kirjoituksia osana historiaa. Kirjoitukset suoraan Ruhtinaasta sen kirjoitusajankohdan vuoksi sijoittuvat automaattisesti historiaan, minkä vuoksi tutkin sitä tässä kappaleessa. Joissain kirjoituksissa ollaan useamman teeman äärellä samanaikaisesti, jolloin kyseisiä alkuperäisaineistoja on voitu käsitellä ja analysoida useammassa kappaleessa.

⁶ Najemy, 2010, 256.

⁷ <https://fi.wikipedia.org/wiki/Presentismi>.

Luen kirjoituksia lähiluvun metodein, ja käytän myös hermeneuttista analyysia alkuperäisaineistoa lukiessa.⁸ Tämä tarkoittaa samojen tekstien lukemista moneen kertaan, ja näin syventäen ymmärrystä kirjoitusten kontekstista. Näin pystyn myös sijoittamaan yksittäisiä kirjoituksia paremmin ajalliseen kontekstiinsa, ja päinvastoin. Tämä tarkoittaa laajempien ilmiöiden, kuten suomalaisen politiikanteon kulttuurin tulkitseminen yksittäisten kirjoitusten perusteella. Tässä hermeneuttisen kehän toteutuminen on keskeistä; tutkimusaineistosta saadaan syvällisempiä analyyseja, tulkintoja ja myös antaa parempaa ymmärrystä kirjoituksista⁹.

Käsittelen ja jaottelen tutkimusaineistoa laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Teemoittelen aineistolähtöisesti kappaleet; sekä kappaleissa käsiteltävät tulokset. Olenlaisin jakolinja on presentismin ja historiallisen näkökulman välinen ero. Käsittelykappaleiden otsikoissa tuodaan tämä selkeästi näkyville. Erityisesti presentismin näkökulmassa hyödynnän myös etnografiaa siten, että kuvaan hieman 1930-luvun ja vuoden 1940 alun poliittista kulttuuria Suomessa. Tämä auttaa ymmärtämään kirjoitusten mahdollista ainutlaatuisuutta, tai toisaalta nykypäivän lukijalle hyvinkin kantaaottavien kirjoitusten silloista arkipäiväisyyttä ja tavanomaisuutta.

Rajasin tutkimukseni suomalaisiin sanoma- ja aikakauslehtiin, sillä aiempaa tutkimusta juuri tästä näkökulmasta edellä mainituista tutkimuslähteistä ei ole käytännössä lainkaan. Käytän aiempaa tutkimusta aihepiirini läheltä hyödynseni kontekstoinnissa. Tätä aiempaa tutkimusta ovat ansiokkaasti tehneet esimerkiksi ”suomalaisen lehdistöhistorian tutkimuksen linjanvetäjä” Päiviö Tommila, kuten lehdistöhistorian tutkija Kaija Vuorio häntä tituleeraa.¹⁰ Myös Jyväskylän yliopiston journalistiikan emeritusprofessori Raimo Salokangas ja historiantutkija Toivo Nygård ovat tutkimuksellaan luoneet kattavan kuvan suomalaisesta lehdistöhistoriasta, jota hyödynnän tutkimuksessani. Itse sanomalehtien arkistointi digitaaliseen muotoon kansallisarkistoon on myös ollut valtava työ, ja edellytys tutkimukselleni.¹¹

Tutkimusta on tehty sanoma- ja aikakauslehdistä runsaasti, mutta myös tutkimukseni painopiste on erilainen, kuin monissa aiemmissa tutkimuksissa. Tätä havainnollistaa esimerkiksi Vuorion kommentti akateemisesta historiantutkimuksesta menneisyydestä: ”Akateemista historiantutkimusta kiinnosti sanoma eikä lähettäjä.”¹² Tässä tutkimuksessa pyrin kulkemaan

⁸ <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:hermeneutiikka>.

⁹ Aaltola & Valli, 2010.

¹⁰ Vuorio, 2009, 18.

¹¹ Vuorio, 2009, 18-19.

¹² Vuorio, 2009, 18.

tämän akateemisen historian tradition ja laadullisen tutkimuksen välimaastossa. Erityisesti tulkitessa poliittisen tematiikan tekstejä tulkiten myös ”lähettäjä”, ”sanoman” lisäksi. Tutkimusaineiston rajauksessa taas perustelen määrällisin keinoin ratkaisujani.

Alkuperäisaineistona toimivat Suomen kansallisarkiston digitaaliset aineistoista löytyvät sanoma- ja aikakauslehdet. Koko 1930-luku talvisodan loppuun valikoitui ajallisesti tutkimuksen ajankohdaksi suurten kansainvälisten mullistuksien vuoksi, sekä alkuperäisaineiston määrän vuoksi, johon palaan myöhemmin. Näitä suuria mullistuksia olivat esimerkiksi totalitarismin nousu¹³ ja voima- ja liittolaissuhteiden muutokset, jotka vaikuttivat myös Suomeen. Machiavellin kirjoitusten teemat näkyvät niin siinä reaalipolitiikassa, jota tuona aikana tehtiin. Joskus itse niiden poliittisten päätöstenkin oikeutus oli jossain määrin Machiavellin ajatuksiin tulkinallisesti nojaavia.¹⁴

Tutkin myös Ruhtinas-teoksen käyttöä ja mainintoja, sillä se esiintyi merkittävässä osassa Machiavellia käsitelleissä lehdissä ja oli myös osaltaan vaikuttamassa 1930-luvun politiikassa. Useat valtionpäämiehet ovat ottaneet voimakkaasti vaikutteita hänen kirjoituksiaan, erityisesti Ruhtinaasta. Käyttöä ja tulkintaa teki Mussolini Italiassa noustessaan valtaan.¹⁵ Saksassa Hitler oli myös vaikuttunut ja lukenut erityisesti Ruhtinaasta.¹⁶ Ruhtinaassa esitetyt tulkinnat ja mietteet hänen oman aikansa Firenzestä ja lähivaltioiden vallankäytön periaatteesta ovatkin olleet mullistavia, heijastuen lähihistoriasta aina nykyisyyteen.¹⁷ Näitä vallankäytön periaatteita ja viittauksia näihin toimintatapoihin löytyy myös tutkimusaineistosta runsaasti, joten Ruhtinaan esiintyminen aineistossa ei useimmiten ole pelkästään irrallinen maininta tästä teoksesta. Muihin Machiavellin teoksiin löytyi enintään yksittäisiä viittauksia aikarajauksen sisällä, joten jätän ne tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Ruhtinas, ”Il Principe” italialaisittain, kuten se oli ajallisesti poikkeuksellisesti latinan sijasta julkaistu vuonna 1532, oli ja on edelleen Machiavellin tärkein ja myös samalla monitulkintaisin teos. Monet yhteiskunnalliset vaikuttajat ja teoretikot ovat ottaneet kantaa Ruhtinaaseen ja tehneet erilaisia tulkintoja siitä. Esimerkiksi Leo Strauss näki Ruhtinaan tärkeimmän annin

¹³ Arendt, 1951, 389-393.

¹⁴ Femia, 2004, 1-15. Mussolini käytti Machiavellin periaatteita usein kirjaimellisesti, ja Machiavellista joskus esitetyt idealisemmat ja poliittisesti vähemmän brutaalit menetelmät eivät olleet Femian mukaan Mussolinin tulkinnan mukaisia.

¹⁵ Femia, 2004, 1-15.

¹⁶ Maritain, 1942, 300-304. Rauschning kertoi Hitlerin olleen erittäin vaikuttunut Machiavellin kirjoituksista, ja Rauschningin mukaan piti usein Ruhtinas-kirjaa mukanaan. Rauschning kertoo myös Hitlerin todenneen hänen ymmärtäneen mitä politiikka todella on vasta luettuaan Ruhtinaan.

¹⁷ Skinner, 1987, 113-114.

olevan piiloviestit ja -tulkinnat, kun taas esimerkiksi Antonio Gramsci luki Ruhtinasta nähden siinä luokkataisteluunkin liittyvää voimankäytön ja auktoriteetin analyysia. Ruhtinaassa Machiavelli antaa Skinnerin mukaan neuvonsa nimenomaan hallitsijoille, ruhtinaille, jotka eivät ole perineet valtaansa vaan täysin uusien hallitsijoille.¹⁸

Ruhtinas kirjoitettiin, kuten Machiavelli uskoutui kertomaan vanhalle kollegalleen Fransesco Vettorille, ainakin osittain näyttää uudelleen valtaan nousseille Mediceille lojaaliuttaan, ja Ruhtinaassa oli myös muita viitteitä tähän. Ohjeissaan ja kommentteissaan Ruhtinaassa Machiavelli pohjaa näkemyksiään hänen ensikäden kokemuksiinsa, esimerkiksi Cesare Borgiasta ja paavi Aleksanteri viidennestä.¹⁹ Hän siis tavallaan näki, miten asiat todella olivat politiikan ja vallankäytön kulissien takana.

Eurooppalaiseen politiikkaan ja aatehistoriaan erikoistunut tutkija Timo Miettinen kuvaa Machiavellin olleen käännteentekevä vallankäytön ja politiikan teoreetikkona siksi, että hän oli ensimmäisiä, jotka näkivät politikoinnin ja vallankäytön kumpuavan muualta kuin normatiivisista lähtökohdista. Machiavelli siis suurelta osin kuvasi miten asiat hänestä todella olivat, ei sitä, miten niiden tulisi olla joidenkin ideaalien, kuten kristinuskon oppien mukaisesti. Miettinen kuvaa Machiavellin tehneen politiikasta ja siinä käytettävästä vallasta ensimmäistä kertaa juuri poliittista, jotakin erillistä muusta elämästä. Jos aiemmin vallankäytön ja politikoinnin nähtiin olevan jatke muuta elämää, ja uskonnon ja moraalien ulottuvan myös politiikkaan, Machiavelli erotti nämä toisistaan.²⁰

Aatehistoriaa ja ideologioita tarkastellessa Suomessa 1930-luvulla monet ilmiöt ja yhteiskunnalliset tapahtumat vaikuttivat näihin liikkeisiin. Esimerkiksi maailmanlaajuisen talouskriisin aiheuttama kasvava epäluuloisuus kapitalistisen talousjärjestelmän toimivuutta kohtaan aiheutti vasemmiston voimistumista. Toisaalta parlamentaarisen demokratian joidenkin tulkitsema idealistisuus, pasifismi ja esimerkiksi paneurooppalaisuus aiheuttivat oikeiston voimistumista. Osittain näistä 1930-luvun suurista murroksista ja autoritaaristen voimien noususta johtuen Suomessakin nousi ideologisia ja aatteellisia ääriliikkeitä, esimerkiksi Lapuanliike ja IKL.²¹

¹⁸ Skinner 2000, 26-27.

¹⁹ Skinner 2000, 23-26.

²⁰ Futucast, Timo Miettinen – Demokratian historia ja kohtalo #503 Timo Miettinen on haastattelussa ja suuri osa alaviitteiden sisällöistä löytyy myös Miettisen ”Demokratian Aika” kirjasta.

²¹ Karkama & Koivisto 1999, 8-10.

Suomessa oltiin kuitenkin läpi vuosikymmenen melko yksimielisiä siitä, että yhteiskunnallinen tilanne ja ongelmat tulisi selvittää kansallisen ja isänmaallisen edun pohjalta. Isänmaallisuuden käsitteeseen mahtui kuitenkin monia eri piirteitä kiihkokansallisuudesta liberaalimpiinkin kantoihin.²² Suomessa 1930-luvulla aatteellisesti ehkä voimakkain oli kuitenkin isänmaalliskansallinen ideologia. Tästä kertoo esimerkiksi niin kutsuttujen poikkeuslakien tai ”kommunistilakien” tai ”kiihotuslakien” säätäminen 1932-1936.²³ Historioitsija Juha Sihvola näki Suomessa myös tiettyä Hegeliläistä nationalismin henkeä. Sisäpoliittisen yhtenäisyys sekä politiikassa kansallisen yksimielisyyden tavoittelu nähtiin tärkeinä. Myös sisällissodan jälkeiset eheytyspyrkimykset olivat osa tätä.²⁴

Jakolinjoja löytyi myös kulttuurisesti. Historioitsija Juhani Paasivirta jakoi 1930-lukuisen Suomen kärjistetyksi kansallisten ominaispiirteiden etsijöihin ja suojelijoihin, ja ulkoisten vaikutteiden kautta muutosta hakeviin.²⁵

Tämä ideologinen ja aatteellinen katsaus on tärkeä tutkimukselle, sillä ne luovat pohjaa niille tulkinnoille, joita Machiavellista esitettiin. Eli niiden mahdollisten tavoitteiden esittäminen, joita viittauksilla Machiavelliin tai machiavellismiin saatettiin pyrkiä, on tärkeä tuoda esille sekä pitää alkuperäisaineistoa analysoitaessa mielessä.

Määrittelen machiavellismia ja machiavellistisen käsitteet tässä tutkimuksessa laajasti ja aineistokohtaisesti. Tulkitsen jokaisen tutkimusaineiston kohdalla sitä, mitä näillä termeillä tarkoitetaan, ottaen huomioon kontekstin, jossa näitä käsitteitä on käytetty. Tällainen tulkinta on perusteltua siksi, että kirjoituksissa nämä termit ovat käytössä hyvin vapaasti, ja tarkoittavat selkeästi eri asioita keskenään. Machiavellismille löydetään kuitenkin erilaisia määrittelyjä, joihin alkuperäisaineistojen kirjoitukset kuuluvat. Seuraavaksi avaan näitä määrittelyjä.

Machiavellismi voidaan määrittellä politiikassa, kuten poliittinen teoreetikko Julian Korab-Karpowicz sen tekee, olevan äärimmäistä poliittista realismia. Tämä pätee niin sisä- ja ulkopoliitiikkaan, ja toisinaan machiavellismi voidaan liittää reaalipoliitiikan tekemisen yhteyteen.²⁶ Sihvola tulkitsee, että Machiavellia kiinnosti politiikassa vain havaittavassa maailmassa olevat tapahtumat ja että kristillisen moraalin periaatteet eivät auttaneet edes

²² Karkama & Koivisto 1999, 8-10.

²³ Karkama & Koivisto 1999, 8-10.

²⁴ Sihvola 2004, 96.

²⁵ Heikkilä 2017, 9-10.

²⁶ Korab-Karpowicz 2023, 1.2 Machiavelli's Critique of the Moral Tradition.

ymmärtämään ihmisten tai yhteiskuntien toimintaa, tai olleet hänestä hyödyllisiä.²⁷ Tällaista reaalipolitiikkaa, ja tietynlaista realismia ideaalien ja moraalisten ihanteiden kustannuksella näkee myös machiavellismissa professori ja poliittisen teorian tutkija Mary Walsh. Walsh tulkitsee Machiavellin tarkoittaneen valtioiden tarvitsevan oman 'moraalinsa', jossa moraalista on pyrkiä valtion menestykseen ja onnistumiseen, joka oikeuttaa kaikki keinot valtion menestymisen vuoksi.²⁸ Poliitiikkaan erikoistunut kirjailija Andrew Heywood määrittelee politiikassa machiavellistisen toiminnan olevan jotakin kaksinaamaista ja juonittelevaa. Heywood näkee Korab-Karpowiczin tavoin Machiavellin tehneen tiettyjä politiikan kulissien taakse meneviä havaintoja, ja näkee Machiavellin tuoneen näitä kenties ensimmäisenä esille.²⁹

Machiavellismin termi on myös psykologiassa. Machiavellistisen persoonallisuuden käsite psykologiassa lanseerattiin virallisesti käyttöön vuonna 1955 psykologien Richard Christien ja Florence Geissin toimesta. Machiavellistiseen persoonallisuuteen kuuluu epäluottamus muita ihmisiä kohtaan, manipuloivuus ja voimakas pyrkimys saavuttaa omia tavoitteitaan, ja tarvittaessa olla pyrkimyksissään välittämättä moraalista tai eettisistä toimintatavoista.³⁰

Huomionarvoista on kuitenkin tiedostaa, että varmuudella ei voida tietää, mitä kirjoittajat ovat tarkalleen tarkoittaneet käyttäessään machiavellistista toimintatapaa tai machiavellismia aina edes asiayhteyden perusteella. Varsinkin kun akateemiset ja siinä mielessä määritellymmät, tarkemmat ja rajatummat kuvaukset tulivat vuosia myöhemmin kuin alkuperäisaineisto. Joissain kirjoituksissa toki machiavellismin yhteyteen luetellaan asioita, joita kirjoittajat sisällyttivät siihen, jolloin machiavellismista tulee tulkittavampaa.

Sanomalehtiä oli vuonna 1939 Suomessa noin 188, ja aikakauslehtiä peräti noin 800.³¹ Alkuperäisaineistoon kuuluvat myös Suomessa olleet ruotsinkieliset lehdet. Aikakauslehtien laatu, määrä ja aiheellinen kirjo on laajempi kuin sanomalehtien 1930-luvulla. Historioitsija Pirkko Leino-Kaukiainen on todennut, että vain murto-osa näistä oli laadukkaita ja kattavia yleis-aikakauslehtiä; suuri osa oli erinäisiä huonolaatuisia kuvalehtiä. Toimittaja ja viestinnän professori Ullamaija Kivikuru on tehnyt karkean perusjaon tuon ajan aikakauslehdille; vapaa-aikaan ja viihtymiseen keskittyneet, sekä erikois- ja ammatti-informaatioon keskittyneet lehdet.³² Nämä tiedot selittävät ehkä osittain miksi aikakauslehdissä on huomattavasti vähemmän

²⁷ Sihvola 2004, 81.

²⁸ Walsh 2007, 274.

²⁹ Heywood 2019, 4-5.

³⁰ Geis & Christie, 1970, 285-313.

³¹ Tommila & Salokangas, 1998, 225, 242.

³² Tommila & Salokangas, 1998, 225.

mainintoja Machiavellista ja machiavellismista; osan aikakauslehdistä voidaan nähdä olleen teemoiltaan hyvin kaukana Machiavellin teemoista.

Sanoma-, kuin aikakauslehdet myös yhdistyivät toistensa kanssa ja vaihtoivat nimiään, joskus myös nimenvaihdoksia tapahtui ilman yhdistymisiäkin. Tämän vaihtuvuuden ja kohtuullisen laajan alkuperäisaineiston vuoksi tämän tutkimuksen puitteissa ei ole mahdollista syventyä tarkasti yksittäisiin lehtinimikkeisiin, niiden kehitykseen ja muutoksiin, tai lehtien ja puolueiden melko monimutkaiseenkin yhteistyörakenteeseen³³. Vastaan tutkimuskysymyksiin siis yleisellä katsauksella lehtiin, toki nostaan sieltä yksittäisiä kirjoituksia erityisesti silloin esimerkeiksi, jos ne kuvastavat jotain laajaa ja yleistä ilmiötä läpi lehdistöjen.

Kaikkia alkuperäisaineiston lehtiä yhdistää se, että osa kirjoituksista oli lähes, tai kokonaan identtisiä keskenään, niitä oli lainattu ja julkaistu eri lehdissä. Tätä ilmiötä oli tehnyt tietoisesti kommunistinen lehdistö 1920-luvulta alkaen, ja myös 1930-luvun puolivälistä julkaisijat oikealtakin äärilaidalta, kuten IKL. Monilla julkaisijatahoilla, ja poliittisilla organisaatioilla oli myös usein rinnakkaislehtiä, joista osa toimitti samaa sanomaa paikallisemmin pienemässä mittakaavassa³⁴. Tähänkään ilmiöön ei tämän tutkimuksen puitteissa erityisesti paneuduta. On kuitenkin hyvä huomioda tämä siitä näkökulmasta, että tällaisten kirjoitusten painoarvoa, on ehkä niitä uudelleenjulkaisijoiden toimesta pidetty hyvinä, tai ainakin uudelleenjulkaisun arvoisina. Mainitsen kuitenkin niiden alkuperäisaineistojen kohdalla sen, jos olen löytänyt samoja tekstejä useista eri lehdistä.

Sanoma- ja aikakauslehdet ovat molemmat osaltaan olleet tärkeässä roolissa yhteiskunnallisessa keskustelussa. Media on 1900-luvulle tultaessa ollut kommunikoinnin välineenä olemisen lisäksi myös osa poliittista kulttuuria ja päätöksentekoa.³⁵ Suomi ja suomalainen sanoma- ja aikakauslehdistö ei ollut tässä suhteessa poikkeus. Venäjän vuoden 1917 tapahtumat muuttivat rajusti suomalaista politiikan kenttää, ja siihen sidoksissa ollutta sanomalehdistöä.³⁶ Vuonna 1919 tuli painovapauslaki ja uusi hallitusmuoto takasi painovapauden, joka osaltaan kiihdytti poliittista kamppailua.³⁷ Tästä seuraavien vuosikymmenien aikana politikointi lisääntyi Suomessa ja lisääntyvä tarve politiikan tapahtumien uutisoinnista kasvatti lehdistön vaikutusta. Lehdistön voimakas poliittinen sitoutuminen merkitsi käytännössä sitä, että

³³ Vuorio, 2009, 42.

³⁴ Nygård & Salokangas 1987, 302-303.

³⁵ Heywood, 2019, 194.

³⁶ Tommila & Salokangas, 1998, 138-139.

³⁷ Nygård & Salokangas, 1987, 169.

suomalainen sanomalehtikulttuuri oli maailmansotien välisenä aikana hyvin poliittisesti kantaaottavaa. Useat sanomalehdet tuolloin ilmoittivatkin puoluekantansa suoraan.³⁸ Vuonna 1919 reilusti yli puolet kaikista sanomalehdistä niin sanottuja puoluelehtiä, ja vielä vuonna 1939 tämä luku oli melkein puolet, vaikka politisoituminen oli hivenen laantunut.³⁹

Aikakauslehtien voidaan nähdä olevan poliittisilta taustoiltaan ja pyrkimyksillään tietynlaista jatkumoa sanomalehdistölle. Aikakauslehdet esimerkiksi usein perinteiseen kuvalehtitapaan kirjaimellisesti kuvittivat niitä tapahtumia, joita sanomalehdistössä oli jo käsitelty, luoden tiettyä kerronnallisuutta ja samankaltaisuutta lehtien välille⁴⁰. Aikakauslehdillä oli joskus tietty kantava ajatus tai ideologia, ja usein yleispätevästä sisällöstään huolimatta myös ne olivat silti poliittisesti latautuneita joissakin aiheissa⁴¹. Tämä on tärkeää tuoda esille, jotta on ainakin jokin mahdollinen selitys ymmärtää, miten kirjoitukset Machiavellista, Ruhtinaasta tai machiavellismista saattavat poiketa niin paljon toisistaan. Tiettyjen kirjoitusten taustalla saattoi olla poliittinen ideologia, josta tulkinnat saivat suuntansa.

³⁸ Nygård & Salokangas, 1987, 210 .

³⁹ Päivölä & Salokangas, 1998, 150. 1919 Sanoma- ja paikallislehdistöstä 61% oli poliittisia, ja vuonna 1939 45% oli poliittisia. Näissä luvuissa ruotsinkieliset porvarilliset lehdet ei laskettu poliittisiksi lehdeksi.

⁴⁰ Uino, ym, 1991, 96.

⁴¹ Uino, ym, 1991 91-92.

2 Machiavelli ja machiavellismi aikalaiskeskustelussa

Tutkin näissä alaluvuissa kirjoituksia, joissa Machiavelli ja machiavellismi ovat tulkittuina kirjoittajien oman ajan tapahtumien, ilmiöiden tai toimijoiden kautta. Tällaiset kirjoitukset politiikassa jaoin kahteen eri teemaan. Ensimmäinen on machiavellismin suora liittäminen johonkin henkilöön, organisaatioon, poliittiseen puolueeseen tai valtioon. Tulkinta toiminnasta kuvailtiin useimmiten selkeän positiivisesti tai negatiivisesti. Toinen teema on yksittäisten politiikan toimijoiden yläpuolella, metatasolla, jolla ikään kuin liikuttiin valtiollisella tasolla, esimerkiksi Suomen poliittisen kentän tilaa: kuvailut ajan hengestä politiikan saralla. Tähän metatasoon sisällytän sellaiset kirjoitukset, joissa puhutaan esimerkiksi koko kansasta tai Suomesta, eli kyse on selkeästi laajemmasta kokonaisuudesta, kuin yksittäisistä toimijoista.

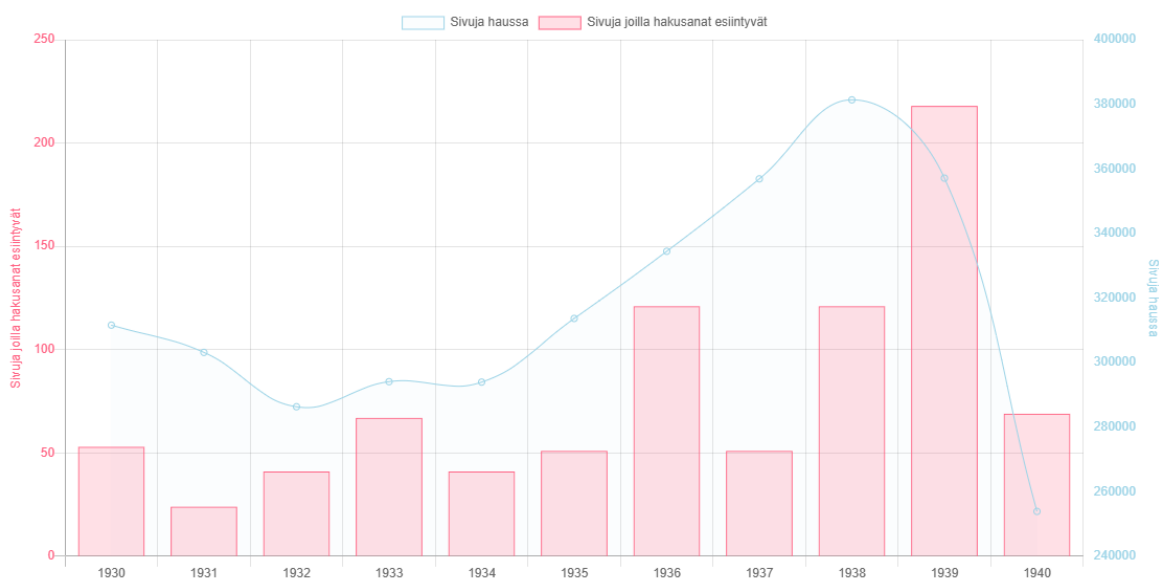
Politiikan ulkopuoliset kirjoitukset teemoittelen kahteen eri kategoriaan. Ensimmäiseen teemaan sijoitan uskonnollisia teemoja käsittelevät kirjoitukset. Näitä tekstejä oli huomattava määrä. Toiseen teemaan sijoitan kaikki ne kirjoitukset, jotka eivät sisälly edellisiin rajauksiin, eivätkä myöskään ole pääpainoltaan sellaisia, että ne olisi ollut mielekästä sijoittaa myöhempiin käsittelykappaleisiin. Näissä kirjoituksissa on erittäin laaja aihepiirien kirjo. Ne ovat usein ainutlaatuisia siinä mielessä, että niitä löytyy tutkimusaineistosta vain yksittäisiä tai korkeintaan muutamia. Näitä ovat esimerkiksi Machiavellin käyttö vitseissä, kertomuksissa, viitaukset häneen pelkkänä merkkihenkilönä tai intellektuellina. Itsessään täysin neutraali informointi, esimerkiksi tiedotus siitä, jos hänestä Machiavellista pidetään luento, kuuluvat tähän teemaan.

Luvun tavoitteena on käydä läpi Machiavellin ja machiavellismin käyttöä aikalaiskeskustelussa, ja analysoida niitä eri tapoja. Analysoin myös miltä osin eri tulkinnat Machiavellista ovat samoja, kuin Machiavellia ja machiavellismia tutkineiden tulkinnat. Perustelen myös tutkimusaineiston rajausta, ja analysoin myös mahdollisia syitä Machiavellin ja machiavellismin suhteelliselle kasvulle alkuperäisaineistoissa vuosikymmenen aikana lyhyesti.

2.1 Käsittely aikalaispolitiikassa

Perustelen seuraavaksi määrällisyyden ja saatavuuden näkökulmasta tutkimusaineiston rajausta. Lähdin tekemään rajausta sillä perusteella, että Machiavellin ja machiavellismin

maininnat saavuttivat vuonna 1939 huippunsa verrattuna mihinkään lähivuosikymmenen vuoteen. Tähän on saattanut vaikuttaa talvisodan syytyminen, ja siihen liittyvän tematiikan voidaan nähdä olevan lähellä Machiavellin käsittelemiä aiheita erityisesti voimankäytöstä, joita kommentoida. Talvisodan loppu lähdeaineiston rajaukselle on taas perusteltua siksi, että vaikka vuonna 1940 pudotus Machiavellin tai machiavellismin maininnoissa on merkittävä, koko vuoden mainintojen määrästä lähes puolet on tehty vuoden 1940 tammikuun ja maaliskuun välillä, joka viittaa myös siihen, että sota saattoi todella korreloida lisääntyneiden Machiavelli-viittausten kanssa. Myös absoluuttinen lehtien määrä laskee huomattavasti vuonna 1940. Tästä johtuva suhteellisen suuri osumien määrä tekee tästä ajanjaksosta vielä perustellumman ottaa mukaan. Tämän tutkimuksen puitteissa tästä korrelaatiosta ei voida saada varmuutta, mutta on mielenkiintoinen havainto.

Taulukko 1, hakutulokset haulla Machiavelli*. Punainen sivujen määrä, joilla hakusanat esiintyvät. Sinisellä absoluuttinen etsittyjen sivujen määrä. Taulukossa on sanoma- sekä aikakauslehtien osumat. Sanomalehdet muodostivat yhteensä 700 osumaa, aikakauslehdet 128 osumaa. Lähde: https://digi.kansalliskirjasto.fi/search?query=machiavelli*%20&startDate=1930-01-01&endDate=1940-12-31&formats=NEWSPAPER&formats=JOURNAL&orderBy=DATE&resultMode=CHART

haettu 26.11.2024

Ruhtinas-teoksen viittaussuhteet pysyivät koko vuosikymmeneltä talvisodan loppuun tasaisina, ja niistä ei ole noussut esiin erityisiä huomioita. Suurin osa kirjoituksista käsittelee poliittisia aiheita, usein vallankäytön, poliittisten menettelytapojen tai moraalin oikeuttamisen näkökulmasta; mitä machiavellismin tai Machiavellin nähtiin olevan tai edustavan.

Joskus käy [-] että ”ystävälliset suhteet” esiintyvät kuoleman ja hävityksen muodossa. Semmoista ”lempeyttä” kokivat eilen esimerkiksi Helsingin köyhälistökorttelien asukkaat palopommien ym.

tervehdysten muodossa. Neuvostoliitto, joka sanoo rakastavansa Suomen kansaa, teurastaa pommeillaan barbaarimaisesti turvatonta siviiliväestöä. [-] Niinpä voidaan sanoa machiavelismin loistonäytteeksi tänään Moskovasta tullessa sähkeessä esiintyvää Molotovin selitystä, etteivät venäläiset ole pommittaneet Suomen kaupunkeja ja että Suomen väestön edut ovat Moskovan hallitukselle muka ”kallisarvoisia”.⁴²

Näin kirjoitettiin Sosialisti-sanomalehdessä muutamia päiviä talvisodan syttymisen jälkeen. Machiavellismi liitettiin poliittiseen toimijaan, Neuvostoliittoon. Machiavellismille annettiin kirjoituksessa merkitys kaksinaamaisuudesta sarkasmin keinoin. Ivallinen tyyli on tyyppillistä aikalaispolitiikan kirjoituksille, ja tässä tekstissä tyyli on ilmeinen ja jatkuu koko tekstin ajan. Huomionarvoista on, että pitkässä kirjoituksessa machiavellismin määritelmät vaihtelivat, mutta niiden tueksi esitettiin lainauksia Ruhtinaasta. Tämä on epätyypillistä aikalaispolitiikan kirjoituksissa, joissa usein machiavellismin määritelmä tuli kirjoittajilta itseltään, eikä sen tueksi esitetty lainauksia Machiavellilta tai Ruhtinaasta.

Samankaltaisia kirjoituksia, joissa Neuvostoliittoa, Stalinia tai kommunismia kritisoitiin juuri talvisodan alkamisen jälkeen, löytyy kymmeniä, joka on mielenkiintoinen havainto. Ajan Suunta-sanomalehdessä kuvattiin talvisodan jälkeisiä tapahtumia myös sarkasmin avulla: ”Euroopan historiassa on paljon väkivaltaa, mutta tuskin niin hämmästyttävän julkeata kuin Stalinin bolshevismi. Vasta kun rumin eurooppalainen machiavellismi yhtyy stalinilaiseen tuhoaisuuteen voi syntyä sellainenkin valtiotaidollinen mestariteos kuin venäläisten ”ystävällinen” selitys, jonka puheenaolevista asiakirjoista saamme kuulla”⁴³ Machiavellismin määritelmä jätettiin tekstissä lukijan tulkittavaksi, mutta sen ilmentymäksi esitettiin ”venäläisten valtiotaidollista mestariteosta”.

Näissä kirjoituksissa otettiin kantaa talvisotaan aikalaispoliittisille kirjoituksille poikkeuksellisen yksimielisesti; Neuvostoliiton toimia vastustettiin ja kritisoitiin käyttäen machiavellismia osana kritiikkiä. Machiavellismia käytettiin äärimmäisen negatiivisessa valossa, joka oli taas yleisin käytötapa aikalaispoliittisissa kirjoituksissa. Voimme nähdä puoluerajat puhkovassa

⁴² Sosialisti, sanomalehti 02.12.1939, nro 280, 8.

⁴³ Ajan Suunta, sanomalehti 13.12.1939, nro 329, 3.

yksimielisyydessä suomalaisen sisäpoliittisen yhtenäisyyden ja Hegeliläisen nationalismin, jota esimerkiksi Sihvola kuvaa.⁴⁴ Talvisodan puhkeaminen oli vielä äärimmäinen kansallista ja sisäpoliittista yhtenäisyyttä lisäävä tapahtuma, joka näissä samankaltaisissa kannanotoissa näkyi.

Oletteko koskaan ajatellut miten omituista on se, että Te vasemmistolaisuuden ja ainakin puolivallankumouksellisen hengen edustaja, alituisesti joudutte taisteluun kaikkea nuorta ja uutta vastaan? [-] vallankumouksellisen hengen ilmaukset saavat Teidät puhisemaan kiu-kusta kuin vanha Metternich. Ainoa joka saa sympatianne osakseen, on suomalaisen machiavellismien edustaja Lauri Ingman, joka edustaa vanhaa 'vehkeilevää poliittista tyyliä'. [-] Erkki Vala, "tulenkantajain" kastamaton Mussolini, antaa kuitenkin loistavaa havainto-opetusta siitä kuinka niistä, jotka äkkijyrkimpinä alkavat, uskomattoman nopeasti loppuu veto.⁴⁵

Yllä oleva on ote kirjoituksesta Erkki Valasta. Kurikan kirjoittaja Sasu Punanen kuvaili hänen tulkitsemaansa Valan siirtymistä poliittisella kentällä pilkalliseen sävyyn. Hän antoi Valalle lisänimiä kirjoituksessa ja rinnastaa tämän Lauri Ingmaniin, tulkitsemansa opportunistin ja takinkääntämisen vuoksi. Machiavellismi voidaan kirjoituksessa annetun kuvan perusteella käsittää jonain lähtökohtaisesti moraalittomana ja "vehkeilevänä".

Tämä kirjoitus on oiva esimerkki tavoista käyttää machiavellismia politiikassa muutamastakin syystä. Lehdistön poliittisuudesta kertoo se, että Erkki Vala, joka toimi suorasti politiikassa vasta 1951 Suomen Sosialidemokraatin vakinaisena avustajan, vaan oli uransa tässä vaiheessa aikana toimittaja, nähtiin kuitenkin näin poliittisena toimijana⁴⁶. Vertaus Lauri Ingmaniin, joka oli politiikan ytimessä Suomen pääministerinä vuosina 1924-1925 vahvistaa tätä tulkintaa.

Toinen havainto koskee tapaa, jolla machiavellismia käytettiin. Machiavellismi mainittiin kirjoituksessa kerran, ja se liitettiin hyvin yksilotteisesti joko negatiiviseksi tai positiiviseksi

⁴⁴ Sihvola, 2004, 95-96.

⁴⁵ Kurikka, aikakauslehti, 22.02.1930, nro 8, 2. Erkki Vala oli vuosina 1928-1930 Tulenkantajat-lehden päätoimittaja.

⁴⁶ https://fi.wikipedia.org/wiki/Erkki_Vala.

tavaksi toimia, tässä kirjoituksessa negatiiviseksi. Tämä on ehkä yleisin piirre, joka nousee tutkimusaineistosta esille riippumatta käsiteltävästä teemasta, vaan on yleistä lähes kaikissa eri teksteissä. Tämä on yksi tutkimuksen merkittävimpiä havaintoja. Tulkinnat, olivatpa ne sitten positiivisia tai negatiivisia, usein ovat hyvin tyypistettyjä ja yksiulotteisia.

Machiavellismin rinnastus Mussoliniin noudatteli myös samaa kaavaa, Mussolini mainittiin ainoastaan kerran. Sinänsä tämä oli mielenkiintoinen ja jopa osuva nosto siinä mielessä, että Punasen voidaan olettaa tietäneen, että Mussolini oli lukenut Machiavellia. Tässä saattoi olla mahdollinen ja tietoinen linkitys Mussoliniin. Punasen voidaan tulkita siirtäneen Valaa voimakkaasti poliittisesti oikealle, ikään kuin Italian fasistien leiriä kohti.

Maalaisliitto, joka meidän puolueistamme on tehnyt eniten tyhmyyksiä, on aina ollut häikäilemättömin myöskin näitä valheen avulla peittämään. Puolue on ollut kaikissa otteissaan mitä ”machiavellistisin”. Kaikki keinot ovat on sen poliitikoille olleet aina luvalisia. Sen piiristä ovat lähteneet mitä ilkeimmät urkintakirjeet, se on kehitellyt häikäilemättömimmän diktatuurisuunnitelman.⁴⁷

Satakunnan Suunnan kirjoitus on hyvin samankaltainen, kun Punasen kirjoitus Valasta. Tässä kirjoituksessa machiavellistisuus liitettiin laajempaan toimijaan, koko maalaisliittoon. Machiavellismiin sisällytettiin kirjoituksessa valheellisuus ja kaikkien keinojen sallittavuus politikoinnissa. Kirjoitustavasta ja sanavalinnoista on pääteltävissä, etteivät nämä ominaisuudet ole kirjoittajan mielestä hyväksytyjä tai tavoiteltavia, vaan negatiivisia.

Kirjoituksessa machiavellismin katsottiin pitävän sisällään samoja toimintatapoja kuin esimerkiksi Heywood näkee; juonittelevaksi ja kavalaksi. Toisaalta Korab-Karpowicz tulkitsee, ettei Machiavelli kiistänyt moraalittomien toimien olevan politiikassa pahoja. Moraali saatettiin jalkaa julkiseen ja yksityiseen moraaliin, jossa julkisen tai valtiollisen moraalin piirissä sai toimia miten tahansa, sillä valtion ylevin ja tärkein tavoite on itsensä ylläpitäminen.⁴⁸ Miettinen näkee myös, että Machiavelli erotti esimerkiksi yksityishenkilön ja -elämän moraalin, johon kuului esimerkiksi kristillisiä arvoja, hallitsijan moraalista.⁴⁹

⁴⁷ Satakunnan Suunta, sanomalehti 13.06.1936, nro 22, 1.

⁴⁸ Korab-Karpowicz 2023, 1.2 Machiavelli's Critique of the Moral Tradition.

⁴⁹ Futucast, Timo Miettinen – Demokratian historia ja kohtalo #503.

Satakunnan Suunnan kirjoituksessa ei kuitenkaan nähty tai ainakaan tuotu esille, että Maalaisliitossa olisi toimittu otteissaan ”machiavellistisesti”, jonkin valtiollisen edun tai moraalin vuoksi. Tämä oli yleinen tapa kirjoittaa poliittisista vastustajista; vastustajat toimivat machiavellistisesti, koska olivat ”häikäilemättömiä diktaattorisuunnitelmissaan”.

Mielenkiintoista Kurikan ja Satakunnan Suunnan kirjoituksissa on se, että ne sisälsivät samankaltaisia tulkintoja kuin mihin monet akateemikot ovat päätyneet, mutta lisäten negatiivisen konnotaation tulkintoihinsa. Kirjoituksissa ei myöskään ymmärretty tai ainakaan tarkoituksenmukaisesti eritelty julkisen, hallitsijan tai yksityisen toimijan eriäviä moraalikäsitystä vaikka niistä ehkä oltiin joskus tietoisia Machiavellia tulkittaessa, vaan tulkinta machiavellistisesta toimintatavasta on yksiulotteinen.

Kirjoittajat eivät ainakaan kirjoituksissaan tunnu ajattelevan, että poliittiset vastustajat tekisivät niitä asioita, joita tekevät valtion tai yhteiskunnan eduksi, ja näin ollen ei voida edes sitä kautta ymmärtää varmasti, kuinka paljon kirjoittajat tulkitsivat machiavellismia sen lisäksi, että se oli lähtökohtaisesti moraalitonta. Machiavellismi kirjoittajien mielestä oli ikään kuin moraalitonta ja häikäilemätöntä toimintaa sen itsensä tai ei-valtiollisen edun tavoittelun vuoksi.

Machiavellismia käytettiin myös paljon kuvaamaan poliittisia toimijoita laaja-alaisemmin ja laajemmin, esimerkiksi koko suomalaisen politiikan kentän tai valtion moraalista tilaa.

Lähtökohdan täytyy pikemminkin olla aivan toisaalla, korkeasti kunnioittamiemme valtioitten kivijaloissa, perusteissa. Toisin sanoen, valtiojohtojen tunnepohjana ja toiminnan perustana ei saa olla machiavelliläinen nykyaikaisten valtioitten perusoppi, ruhtinas (valtion johto) on oikeutettu käyttämään kaikkia keinoja päämääriensä toteuttamisessa. Tämä vuosisatoja valtioitten oikeudenmukaisuusperiaatteita jäytävä moraaliperuste, kaksoismoraali taikka paremmin suora moraalittomuus on täällä johtoasemastaan laskeutunut alas kansojenkin moraaliperusteeksi.⁵⁰

Tässä machiavellismi tulkittiin moraalittomana tai sopimattomana valtiojohtoon toiminnan perustalle. Tässä tulkinnassa machiavellismia kommentoidaan laajemmin yhteiskunnallisella

⁵⁰ Opettajain lehti: kansanopetusta käsittelevä kuvallinen viikkolehti, aikakauslehti 07.07.1933, nro 27, 5.

tasolla, ja sen nähtiin tulleen kansojenkin moraaliperusteeksi. Tämä on mielenkiintoinen huomio, sillä kirjoittaja tekee eron valtion ja kansan moraaleihin: Machiavelli on ”laskeutunut alas kansojenkin moraaliperusteeksi.” Ei voida tietää onko tämä tehty tarkoituksella, mutta tapa eritellä moraalit tämänkaltaisesti on samankaltainen, kuin miten Miettinen sen tekee tulkittessaan Machiavellia. Tässä suhteessa kirjoitus poikkesi monista muista poliittisen tematiikan teksteistä, sillä tässä moraalikäsitys ei lähtökohtaisesti ole kaikilla sama.

Aika-sanomalehdessä kritisoitiin Isonkyrön kuntaa, ja se rinnastettiin machiavellistiseen ruhtinaaseen. ”Machiavellin sanoihin: Palkkajoukot ovat hyödyttömiä ja vaarallisia, ja se ruhtinas (tässä tapauksessa Isonkyrön kunnanvaltuusto), jonka valta nojautuu palkkajoukkoihin, ei koskaan seiso lujalla ja varmalla pohjalla.”⁵¹ Kirjoituksessa lisättiin painoarvoa Machiavellin sanomalle vielä lisäämällä lopuksi näin: ”Näin sanoo Machiavelli. Ja Machiavelli on, niin kuin Johannes Karmakin on tässä lehdessä osoittanut, itsensä Mussolininkin oppi-isä.”⁵²

”Valtion johto” tai muut poliittiset toimijat kuten kunnanvaltuusto, rinnastettiin ”machiavellilaiseen” ruhtinaaseen. Tämänkaltaiset viittaukset johonkin machiavellimaiseen ruhtinaaseen tai itse Machiavelliin ovat jotakin poliittista tahoja kritisoivissa kirjoituksissa yleisiä.

Yhteenvedona aikalaispoliittisissa kirjoituksissa Machiavelli tai machiavellismi usein yhdistettiin yksiulotteisesti poliittisiin toimijoihin tai toisaalta myös laajempiin ilmiöihin kuten esimerkiksi koko Suomen ajan poliittiseen henkeen. Kirjoitukset olivat ajan lehtikirjoittelulle tyypillisesti kärkkäitä ja kieliasuiltaan värikkäitä. Kuvailut saattoivat olla sinänsä oikeita tulkintoja machiavellismista, esimerkiksi kuvailut häikäilemättömyydestä, mutta niiden todellista tarkoituspäätä tai oikeutusta ei ymmärretty, tai ainakaan tuotu esille. Esimerkiksi juuri häikäilemättömyys nähtiin usein itseisarvona, joka liitettiin poliittisiin vastustajiin mustamaalauksena. Machiavellin tulkintaa siitä, että häikäilemättömyyden tarkoitus olisi saada aikaan valtion menestystä, ei näissä kirjoituksissa useimmiten tuotu esille tai ymmärretty. Machiavellin merkittävyyttä lisättiin usein kirjoituksissa viittaamalla hänestä vaikuttuneisiin merkittäviin valtionpäämiehiin, kuten Mussoliniin.

⁵¹ Aika, sanomalehti 14.02.1933, nro 37, 2.

⁵² Aika, sanomalehti 14.02.1933, nro 37, 2.

2.2 Kirjoitukset uskonnosta

Tämä on syvimmiltään seurausta siitä, että salaa epäillään kristillisten elämänohjeiden käyttökelpoisuutta; ne eivät muka sovi elämään ja ovat vain juhlakoristeita. Tyypillistä tälle ajattelutavalle on jo Machiavellin lausuma sana, että kristinusko olisi oppia lampaille, jotka ovat susien maailmassa!⁵³

Kaiku-sanomalehden kirjoittaja kertoi siitä, miten hänen nähdäkseen kristinuskoa ei nähdä kelvollisena ohjenuorana eri elämänaloilla sen ihanteellisuudesta huolimatta. Hän rinnasti Machiavellin näkemyksen kristinuskosta niihin aikalaisiinsa, jotka eivät näe sitä hyvänä ohjenuorana elämässä. Kaiku-lehden kirjoittaja typisti tulkitsemansa Machiavellin näkemyksen kristinuskosta yhteen lauseeseen, mainitsematta häntä kirjoituksessaan kuin tämän kerran. Tällainen Machiavellin melko yksiulotteinen tulkinta, yksinkertaistus ja vain kerran mainitseminen toistuu uskonnollisissakin kirjoituksissa usein.

Tämä nimenomainen kirjoitus on sellaisenaan ollut monissa eri sanoma- ja aikakauslehdissä. Huomionarvoista on myös se, että osassa näissä lehdissä on ollut hyvin voimakas kristillinen tausta, jo lehtien nimekkeet kuten aikakauslehdet ”Armon sanomat” ja ”Rauhan sanoma”, ja niissä oleva uskonnollinen sisältö kuten rukoukset ovat tästä merkki. Voidaankin olettaa, että ainakin osa näistä kirjoituksista näkee Machiavellin ajatukset kristillisten arvojen vastaisina. Osassa kirjoituksissa tämä myös todettiin suoraan.

Niille johtajille, jotka kunnan kansalaisten ja isänmaan ystävien ylle puettavat pakkopaitaa, me sanomme: menettelyenne on jyrkkää lupumista kristinuskon periaatteista ja sen vuoksi utopia, joka ei toteudu ainakaan pitkäksi aikaa. Nämä herrat omaksuvat Machiavellin valtio-opin. Mutta käsittämättömäksi jää, kuinka he samalla voivat esiintyä uskonnon puoltajina. Koulupoikakin näet tietää, että firenzeläisen valtioviisaus osoittaa mitä syvintä epäluottamusta kristinuskoa kohtaan.⁵⁴

⁵³ Kaiku, sanomalehti 17.01.1939, nro 12, 2.

⁵⁴ Maaseutu, sanomalehti 13.05.1933, nro 52, 1.

Maaseudun kirjoituksessa Machiavellin valtio-opin soveltavat nähtiin koettavan pukea kansalaisten ja isänmaan ystävien ylle pakkopaitaa, tällä kirjoittajat saattoivat viestittää Machiavellin kannattajien olleen jotakin muuta kuin isänmaan ystäviä. Kristinuskon periaatteet nähtiin jonain tinkimättömänä, ja Machiavellin ajatukset jälleen typistettiin ja yksinkertaistettiin niin helposti tulkittavaan muottiin, että ”Koulupoikakin” tiesi, mitä ”firenzeläinen valtioviisaus” piti sisälään. Uskonnon puoltaminen nähtiin ”käsittämättömänä” samalla, kun Machiavellin valtio-opin käyttäminen. Tämä uskonnon ja Machiavellin yhteensopimattomuus on yleisin piirre uskontoa käsittelevissä kirjoituksissa. Tulkintojen perustelu tälle yhteensopimattomuudella kumpusi usein kristinuskon näkemisestä tärkeimpänä elämää ohjaavana asiana, oli sitten kyse kansalaisten, valtion tai johtajien toiminnasta.

Professori Alasen esitelmän aiheena oli ”Kristillisen etiikan merkitys valtiollisessa elämässä.” Luennoitsija osoitti, miten nurinkurisia sellaistaisten miesten kuin Machiavellin [-] väitteet ovat, ettei kristillisellä etiikalla ole mitään merkitystä, kun on kysymys valtiollisen elämän alalla esiintyvistä tosiasioista. [-] Yritys soveltaa kristillisiä ihanteita ja siveellisyyskäsitteitä valtiolliseen elämään tuomitaan suorastaan hourupäisyydeksi tai naamioksi, jonka taakse heikko ja voimaton valtio yrittää kätkeytyä.⁵⁵

Loviisan sanomissa professori Alasen luentoa referoiden kumottiin Machiavellin väitteitä kristillisen etiikan hyödyttömyydestä valtiollisen elämän saralla. Kirjoituksessa voidaan nähdä tulkinta siitä, että Machiavelli näki kristinuskon olleen jotakin ”naamiomaista”, ja jotakin mihin ”heikko ja voimaton valtio yrittää kätkeytyä.” Tässä voidaan nähdä samankaltaista tulkintaa, kuin mitä Miettinen näki Machiavellin tehneen. Yksi poliittisen ja yhteiskunnallisen realismin vastakohta on kristillinen normatiivinen näkökulma, jossa uskonto sanelee sen, miten asioiden tulisi olla, riippumatta välttämättä siitä, miten asiat todella ovat. Kirjoituksessa Machiavellin näkökulma kristinuskoon muotoillaan sangen negatiiviseksi, kuten valtaosassa uskonnollisen tematiikan kirjoituksissa.

⁵⁵ Loviisan Sanomat, sanomalehti 20.12.1938, nro 99, 1.

Uskonnolliset kirjoitukset olivat lähes poikkeuksetta kritisoivia Machiavellista ja siitä, miten hänen nähtiin suhtautuneen kristinuskoon. Tämä voi osittain johtua siitä, ettei yhteiskunta ollut yhtä sekularisoitunut, kuin nykypäivänä. Uskonnon asema oli vahvempi ja sitä pidettiin tärkeänä, ja tämä saattoi näkyä myös näiden puolustavien puheenvuorojen muodossa. Toisaalta tämä saattoi viestiä Machiavellin merkittävydestä. Hänen ajatuksensa nähtiin niin merkittävänä, että niihin haluttiin ottaa kantaa. Myös Machiavellin tulkinnat saatettiin kokea hyökkäävänä kristinuskoa kohtaan. Historioitsijoiden ja poliittisten teoreetikoiden suhteellinen yksimielisyys Machiavellin suhtautumisesta kristinuskoon saattaa osittain viestiä tästä. Tällöin Machiavellin näkemykset kristinuskosta ovat mahdollisesti olleet myös helposti tulkittavissa suomalaisille 1930-luvun uskonnollisille kommentoijille.

2.3 Machiavelli-vitsit ja yleistyksset

Donovan nousi lähteäkseen, ja hänen ilmeensä oli vähintään ovela, ellei suorastaan machiavellistinen. ”Jos tuo, mitä sanotte on totta” huomautti hän ollen jo menossa ovesta, ”niin jokainen meistä saattaa olla ilmiantaja”. Vanhapiika aivasti närkästyneesti. ”Tuo mies on itse nuuskija”, lausui lihava ja lyhyenlätä Donovanin poistuttua.⁵⁶

Yllä on lainaus kertomuksesta Suomen Kuvalehdestä. Machiavelliin tai machiavellismin käyttö vitseissä ja kertomuksissa oli usein jonkin hahmon kuvailua, johon yhdistettiin usein tiettyjä machiavellistisina nähtyjä ominaisuuksia. Tässä kertomuksessa kuvattiin ilmettä, jossa oveluus nähtiin machiavellistisena ominaisuutena. Machiavellistinen oli ikään kuin ovelaakin viekkaampi tapa kuvata kertomuksen Donovanian.

Machiavellin käyttö yleisenä intellektuellina, ja usein tässä roolissa vielä positiivisena oli yksi käsittelytapa. Toki intellektuellin, suuren ajattelijan tai viisaan miehen leima usein oli lähtökohtaisesti jo positiivinen tulkinta. Aikakauslehti Lipeäkalan vitsissä Machiavelliin viitattiin seuraavanlaisesti: ”*Auton ohjaaminen* on suunnattoman vaikeata. Osoitukseksi sen vaikeudesta mainittakoon, että niinkin viisaat miehet kuin [-] Niccolo Machiavelli ja tämän kalenterin toimittaja eivät ikinä ole oppineet ohjaamaan autoa.”⁵⁷

⁵⁶ Suomen Kuvalehti, aikakauslehti 25.03.1933, nro 13, 22.

⁵⁷ Lipeäkala: Suomen aikakauslehdentoimittajain liiton julkaisu, aikakauslehti, 01.01.1930, 11. Kirjoittaja luettelee listan nimiä jotka kaikki mainittiin ”viisaina miehinä”, listalla Mikael Agricola, Georg Stephenson, Immanuel Kant ja William Shakespeare. Vitsin otsikko on ”Taitava autoilija”.

[–] Dante kirjoitti huonosti, ”Jumalainen näytelmä” oli kirjoitettu huonosti, eikä vain siksi, että se oli kirjoitettu kansankielellä eikä latinaksi, vaan huonosti kirjoitettu myöskin tuolla samalla kansankielellä. Ja entä Machiavelli? Hän kirjoittaa ”Ruhtinaan”, ja hänen täytyy häveten ja anteeksi pyydellen tunnustaa, että hän ei ole kirjallisesti kyllin sivistynyt voidakseen kirjoittaa sen paremmin.⁵⁸

Valvoja-Aika lehdessä Machiavellia ja Dantea käytetään esimerkkeinä sivistymättöminä oman aikansa kirjoittajina, koska he eivät kirjoittaneet latinaksi. Kirjoituksessa otetaan kantaa siihen, mikä on milloinkin nähty sivistyneenä tai merkittävänä kulttuurina. Kirjoitus on pitkä ja hieman vaikeaselkoinen, mutta se vaikuttaa kritisoineen liian tiukkaa sivistyneisyyden tai kulttuurin määritelmää. Kirjoituksessa Machiavelli nostetaan esiin merkkihenkilönä, jonka tulisi saada osakseen arvostusta, mutta kansanomaisen kirjoituskielensä vuoksi ei joissain piireissä olisi sitä nauttinut. Kirjoitus etenee omaan aikaansa ja pohtii sitä, mikä nykyään voisi erottaa sivistyneet ei-sivistyneistä, ikään kuin kansankielisen kirjoituksen ja latinan eron.

Yleistyksiä Machiavellista ja aikalaiskäsitteitä hänestä kommentoitiin myös joissain kirjoituksissa: ”Suuren yleisön tietoisuudessa on machiavellismi saanut lähinnä pirullisen laskelmoimisen ja järkyttämättömän itsekkyyden merkityksen, mikä on aivan vieras yhteiskunnan aatteelle. Sellainen yksipuolinen käsitys Machiavellista ja hänen opeistaan on kuitenkin väärä.”⁵⁹ Turun Sanomien kirjoitus on hyvin pitkä, ja osassa siitä kommentoitiin machiavellisuuden käsityksen olevan suuren yleisön tietoisuudessa väärä. Tämä on mielenkiintoinen kirjoitus, sillä sen voidaan nähdä kommentoineen aikalaiskeskustelua, jota Machiavellista oli käyty. Suurempi osa aikalaiskeskustelusta, joka käsitteli machiavellismia tai Machiavellia, esitti kritiikkiä Machiavellia kohtaan, joten on huomionarvoista, että ainakin osassa keskustelua tähän kritiikkiin ja tulkintoihin otettiin myös kantaa.

Diplomatiassa on kuitenkin varsinkin jälkeen Machiavellin päivien, [–] noudatettu liian paljon periaatetta: ”sanat on luotu ajatusten peittämiseksi” – ja hänen ”Ruhtinas”-teoksessaan omaksumaa

⁵⁸ Valvoja-Aika, aikakauslehti 01.02.1934, nro 2, 5.

⁵⁹ Turun Sanomat, sanomalehti 28.02.1937, nro 57, 7.

periaatetta: valtiovallan edustaja saa tarkoitustensa saavuttamiseksi käyttää mitä keinoja hyvänsä, siveellisesti arveluttavimpiakin, kun ne vaan vievät tarkoitetuille perille”. Mutta niinhän se on tavallistenkin ihmisten keskuudessa. Moni joka vetää päälleen kansainhimsien nähtäväksi yhteishyvän korean kaavun, odottaa kiihkeästi pimeää päästäkseen pyydystysretkelle.⁶⁰

Savon Työmieheissä tehtiin yleistys ihmisten toiminnan todellisista periaatteista ja moraalista. Tavalliset ihmiset, valtiovallan edustajat ja diplomatian harjoittajat kaikki nähtiin liiaksi noudattaneen Ruhtinaassa esitettyä periaatetta. Kirjoituksessa voidaan tulkita myös Machiavellia ajallisena merkkipaaluna; ”jälkeen Machiavellin päivien”, ikään kuin symboloimaan aikaa ennen ja jälkeen Machiavellia ja Ruhtinasta. Machiavelli ja Ruhtinas mainittiin jälleen koko kirjoituksessa ainoastaan kerran, ja niiden tulkinta on tyyppillisen yksinkertainen ja lyhyt, ja ne ovat mukana luomassa merkittävyyttä ja painavuutta kirjoituksen sanomalle.

Tulkinta Machiavellista merkittävänä ajattelijana ja merkkihenkilönä on yleistä viihteellisemmissä ja politiikan tai uskonnon ulkopuolella olevissa kirjoituksissa. Machiavelli liitettiin osaksi erilaisia merkittäviä keskusteluja, usein luomaan painoarvoa kirjoitusten mielipiteiden tueksi. Tulkinnat ovat keskimäärin neutraalimpia tai positiivisempia, kuin poliittisissa tai uskonnollisissa ajankohtaiskeskusteluissa. Viittaukset ja maininnat myös Ruhtinaaseen pysyvät teeman kirjoituksissa melko yleisinä, ja teoksen merkittävyys myös näissä kirjoituksissa on voimakas.

Yleistä suurelle osalle presentismin teeman kirjoituksille on machiavellismin ja Machiavellin yksittäiset maininnat. Ne on lisätty kirjoituksiin tuomaan tiettyä vaikutusta tai merkitystä. Se on toiminut tietynä leimana vahvistamaan kirjoitusten sanomaa, ja Machiavellin tai machiavellismin tulkintaa on tehty hyvin supistetusti tai ei lainkaan. Kirjoittajat ikään kuin itse ovat luoneet merkitykset ja tulkinnat, joita on annettu kulloisellekin termille. Machiavelli on ollut kirjallinen tehokeino alleviivaamaan kirjoitusten viestiä. Poikkeuksena tästä muutamit kirjoituksena Machiavellista, joissa painopiste on ollut Machiavellin tai machiavellismin analysoinnissa.

⁶⁰ Savon Työmies, sanomalehti 21.09.1939, nro 108, 2.

3 Machiavelli, machiavellismi ja Ruhtinas historiassa

Machiavelliin ja machiavellismiin viitattiin myös runsaasti aikaisemman historian konteksteissa. Näissä kirjoituksissa kuvattiin usein jotain historiallista tapahtumaa, ilmiötä tai aatetta, joihin Machiavelli kytkettiin tuomaan merkitystä. Merkitykset vaihtelivat teksteissä runsaasti, ja yhteinen tekijä kappaleen kirjoituksissa onkin juuri historiallinen konteksti. Toinen kappaleen teema on Ruhtinas, joissa tekstien painopiste on Ruhtinaan kuvaamisessa eri tavoin. Näissä teksteissä kuvailtiin Ruhtinaan sisältöä, tai lisäksi vertailtiin sen sisältöä muihin historiallisiin kirjoihin ja niiden sisältöihin.

Kappaleen tavoite on analysoida millä eri tavoin Machiavellia ja machiavellismia käytettiin historiaan keskittyvissä kirjoituksissa. Vertailen myös kirjoitusten erilaisia tulkintoja, ja merkityksiä, joita Machiavellille ja machiavellismille on annettu, ja eroihin johtaneita mahdollisia syitä. Analysoin myös kappaleessa mitä Ruhtinaasta on käytetty kertomaan historiasta, mitä teoksesta on haluttu kertoa ja miksi. Lopuksi kokoan myös yhteen aikalaikirjoitusten ja historiallisten kirjoitusten mahdollisia eroja.

3.1 Machiavelli ja machiavellismi historiassa

Olkoonpa niinkin, että personaali-uniooni Ruotsin-Puolan kesken oli fantastinen [-] Juhana toi Turkuun itseään 13 vuotta vanhemman prinsessan. Kun hän Suomen herttuana solui machiavellistisen politiikan sokkeloihin ja petti Ruotsin valtakuntaa rahoittaessaan lankonsa Sigismund Augustin sodankäyntiä [-] Sukulaisrakkaudesta on tässä maailmassa tehty paljon tyhmyyksiä. Miksei Suomen herttua olisi saanut niitä tehdä?⁶¹

Tämä kirjoitus sisälsi machiavellismin käyttöä myös politiikassa, mutta se on ajallisesti vuosisatoja erillään tutkimusaineiston kontekstista, jotta se voitaisiin tulkita presentismin linssin läpi. Machiavellismia käytettiin kirjoituksessa kuvaamaan sitä, millaista politiikka on, eikä niinkään kuvaamaan politiikan toimijoita, kuten aikalaikirjoituksissa oli yleistä tehdä.

⁶¹ Historiallinen Aikakauskirja, aikakauslehti, 01.01.1930, nro 3, 22.

Useiden sivujen kirjoitus sisältää tyypillisesti kaikille teemoille jälleen vain yhden maininnan machiavellisista.

Kirjoituksessa kuvataan Suomen herttua Juhanan toimineen ”sukulaisrakkaudesta” mutta hänen toimiansa olevan silti ”tyhmyyksiä”. Kirjoituksesta voidaan tulkita machiavellismin olleen pettämistä ja tyhmyyttä, mutta sen kumpuavan sukulaisrakkaudesta. Tällainen tulkinta vain yhdestä maininnasta huolimatta osoittaa enemmän nyansseja kuin useimmat muut kirjoitukset, vaikkei tätä tulkintaa välttämättä olekaan tehty tarkoituksenmukaisesti. Machiavellismi on jotain tietystä mielessä moraalitonta ja arveluttavaa, mutta se ei kummunnut pahuudesta tässä tulkinnassa.

Machiavelli on aikojen kuluessa ollut hyljitty tai suosittu hyvin vaihtelevassa määrin. Seitsemännellätoista vuosisadalla oli Machiavelli korkeassa kurssissa, kun sen sijaan ennen kaikkea liberaalinen ja pasifistinen kahdeksannentoista vuosisadan loppupuoli ei osoittanut häntä kohtaan minkäänlaista ymmärrystä. Historia näyttää meille pitkän rivin hallitsijoita, jotka, huolimatta siitä, että he useimmissa tapauksissa ovat sen kieltäneet, ovat erilaisista syistä nähneet itsensä pakotetuiksi seuraamaan Machiavellin poliittisia suuntaviivoja.⁶²

Turun Sanomien kirjoituksessa kuvattiin historiallisessa kontekstissa Machiavellin suosion vaihteluita ja sen syitä. Historiallista merkitystä alleviivattiin kertomalla ”pitkästä rivistä hallitsijoita” jotka ovat toimineet Machiavellin poliittisten ja valtio-opillisten oppien mukaisesti.

Kirjoitus on erittäin pitkä, ja sisälsi historiallista, poliittista ja valtio-opillista analyysia aina Machiavellin omasta ajasta 1930-luvulle. Kirjoitus on poikkeuksellisen kattava, ja siinä luotiin laaja kuva Machiavellista henkilönä, hänen omasta ajastaan, hänen vaikutuksestaan moniin historiallisiin merkkihenkilöihin, sekä Ruhtinaasta. Kirjoituksen painopiste on historiallinen ja kuvaili laajasti esimerkiksi Medicien nousua 1512 ja tämän vaikutusta Machiavelliin. Ruhtinaan sisällön kuvailtiin olleen suuressa määrin neuvoja, jotka oli omistettu ja osoitettu ruhtinas Lorenzo de Medicille, Firenzen hallitsijalle.

⁶² Turun Sanomat, sanomalehti 28.02.1937, nro 57, 7.

Kirjoituksessa kerrottiin Machiavellin omista tavoitteista: ”Hyvänä florensilaisena⁶³ Machiavelli uneksi luonnollisesti [-] näkevänsä Florensin voimakkaan ja yhtenäisen Italian keskukseksi. Sellaisissa olosuhteissa ei Machiavelli voinut mielellään neuvoa ruhtinastaan esiintymään lauhkeana lampaana ulvovien susien keskuudessa.” Tämä oli poikkeuksellista, kuten oli myös Machiavellin omien motiivien esittäminen. Näin Machiavellista saatiin kirjoituksessa inhimillinen kuva verrattuna valtaosaan muista kirjoituksista; hän ei ollut vain häikäilemätön tyrannien opastaja, vaan hän kirjoitti ainakin osittain rakkaudesta omaan valtioonsa, jonka hallitsijaa hän halusi ohjeistaa. Kirjoituksessa myös alleviivattiin useasti sitä, ettei ”ruhtinaan” häikäilemättömyys ollut tavoiteltavaa sen itsensä vuoksi, vaan ”lampaana ulvovien susien keskuudessa” oli pakko toimia keinoilla millä hyvänsä, jos halusi säilyttää olemassaolonsa.

Machiavellistisen politiikan nähtiin kirjoituksessa olevan jotain äärimmäistä, ja tämä toistettiin useasti, mutta sitä ei myöskään kirjoituksessa tuomittu tai leimattu yksinomaan negatiiviseksi, kuten monissa muissa varsinkin aikalaiskirjoituksissa. Äärimmäinenkin machiavellistinen politiikka kuvattiin sallittavaksi, kuhan se tapahtui ”isänmaan hyväksi”. Kirjoituksessa ei kuitenkaan oikeutettu ja perusteltu Machiavellin olevan pelkästään oikeassa, tai hänen valtio-opillisten ajatustensa olleen jotain, mihin olisi kritiikittömästi pyrittävä. Jo tekstin otsikossa; ”Machiavelli – poliittisen diktatuurin edeltäjä”, ja maininnoissa niistä diktaattoreista, joiden vallitessa ”machiavellismi ei ole unohtunut”, esitetään Machiavellille näin myös kritiikkiä.

Kirjoituksessa kuvattiin Machiavellin ”poliittisten suuntaviivojen” olleen jotain, mitä hallitsijat ovat olleet erilaisista syistä pakotettuja seuraamaan. Tämä on mielenkiintoinen ja erilainen tulkinta, johon myös kirjoituksen lopussa palataan: ”Voimme vain lyhyesti väittää, että sovellettu machiavellismi ei ole muuta kuin humanisoimatonta taistelua olemassaolosta [-] jossa kaikki kulttuurin apukeinot, sekä hyvät että huonot, häikäilemättömästi otetaan käytäntöön. Kysymyksessä on periaate ”kaikki isänmaan hyväksi” äärimmäisessä muodossaan” Tällainen tulkinta on sama, kuin mihin esimerkiksi Korab-Karpowicz päätyi.⁶⁴

Kirjoituksen yksi tavoite vaikuttaa olleen historiallisen tiedon kertominen, sekä Machiavellin ajatusten analysoiminen. Tämä on historiallisten tekstien teemojen kirjoituksissa melko yleistä; Machiavellista haluttiin kertoa, mahdollisesti hänen ajankohtaisuutensa ja

⁶³ Firenze ja Florense tarkoittivat samaa kaupunkivaltiota Italiassa.

⁶⁴ Korab-Karpowicz 2023, 1.2 Machiavelli's Critique of the Moral Tradition. Valtion tai kuten tekstissä viitataan ”the state”, jonka voidaan nähdä käsittävän esimerkiksi 1500-luvun Firenzen kaltaisen kaupunkivaltion, tärkein tavoite on siis keinoilla millä hyvänsä taata oma olemassaolonsa.

merkittävyytensä vuoksi. Tulkinnoissa ei useimmiten tunnuttu koettavan, toisin kuin monissa aikalaiskirjoituksissa, erityisesti poliittisissa ja uskonnollisissa, luomaan yksiulotteista kuvaa Machiavellista tai machiavellismista ja ajamaan jotakin omaa intressiä, vaan pikemminkin informoimaan suhteellisen neutraalisti.

Machiavellista on myös tulkintoja historiallisissa teksteissä muilla, kuin valtio-oppiin, psykologiaan tai ihmisen luonteeseen keskittyvissä kirjoituksissa. Tällainen oli esimerkiksi viittaus häneen sotataidon kehittäjänä; ”Eerik ryhtyi reorganisoimaan Ruotsi-Suomen joukkoja, esikuvanaan hyökkäyksellinen roomalainen kohorttitaktiikka, sellaisena kuin Machiavelli ja Vegetius olivat sen esittäneet.”⁶⁵

Machiavelliin jollain tavalla rinnastaminen saattoi toimia myös tietyn arvostuksen tai meriitin myöntämisenä jollekin henkilölle. Esimerkkinä tästä oli henkilön hautaaminen samaan paikkaan kuin Machiavelli ja muut merkkihenkilöt, jotka kaikki nostettiin esille. Italialaisesta runoilijasta Ugo Foscolosta tehty kirjoitus on tästä esimerkki, ja se päättyi näin: ”Hänen toimunsa saatettiin 1871 Italiaan, Firenzeen, Santa Crocen kansallispyhättöön, lepäämään Machiavellin, Michelangelon, Galilein ja Alfirierin vieressä.”⁶⁶

Machiavelliin tietyn painoarvon, arvostuksen, auktoriteetin ja merkityksellisyyden liittäminen oli yleistä erilaisissa teksteissä, yli teemaraajojen. Machiavelli oli myös yksi varhaisista italian kielen kehittäjistä, jota myös arvostettiin. Häneen liitettiin usein muita merkittäviä toimijoita, ja tätä kautta kuvailun kohteena oleva henkilön voidaan tulkita saaneen osansa tästä arvostuksesta. Esimerkiksi Foscola, joka haudattiin niin nimekkääseen seuraan. Tämä on tulkintaa, kuten on myös se, milloin tietynlainen auktoriteetti tai painoarvo muuttuu arvostuksen osoituksesta johonkin negatiiviseen. Esimerkiksi jos Machiavellille annetaan painoarvoa juonikkouden, moraalittomuuden tai viekkauden puolestapuhujana, kuten monissa historiallisissakin teksteissä tehtiin. Tällöin voidaan harvemmin tulkita puhuttavan arvostuksesta, vaan Machiavelli loi kuvailuun ainoastaan negatiivisen painoarvon.

⁶⁵ Historiallinen Aikakauskirja, aikakauslehti, 01.01.1932, nro 2, 36.

⁶⁶ Uusi Suomi, sanomalehti, 06.11.1938, nro 300, 20.

3.2 Ruhtinas

Ruhtinas-teoksen kirjan sivulta 96 alkaa luku: Missä määrin ruhtinaiden on pidettävä lupauksensa. Se onkin teoksen merkittävin luku. Kas näin lausuilee oppimestari yli neljän vuosisadan takaa: ”Tiedetäköön siis, että on kaksi eri tapaa taistella: toinen lakien, toinen raa’an voiman avulla. Edellinen on ihmisten, jälkimmäinen eläinten tapa. Mutta koska edellinen ei suinkaan riitä, täytyy turvautua jälkimmäiseen. Niinpä täytyykin ruhtinaan osata esiintyä sekä ihmisenä että eläimenä.”⁶⁷

Sosialisti-sanomalehden pitkässä tekstissä siteerattiin kohtia Ruhtinaasta. Kirjoituksessa myös luotiin ominaisesti historiallisten teemojen teksteille Machiavellille tiettyä arvostusta ja auktoriteettia kuvaamalla häntä ”oppimestariksi”. Useista siteerauksista huolimatta kirjoituksessa ei varsinaisesti analysoitu tai kerrottu Ruhtinaasta tarkemmin, mikä on epätyypillistä pitkille teksteille, joissa Machiavelli ja Ruhtinas mainittiin useamman kerran.

Kirjoituksessa on myös aikalaikirjoitusten teema mielenkiintoisella tavalla läsnä, kun kirjoittaja pohti, miten Machiavelli suhtautuisi nykypäivän tapahtumiin: ”Machiavelli pyörtyisi ihmetyksestä jos heräisi 400-vuotisesta unestaan ja näkisi kuinka orjamaisen tarkasti hänen Ruhtinas-teoksensa häikäilemätön, moraalin vaatimuksia kintaalla heittävä valtiotaito on toteutuksen kohteena vuonna 1939.”

Kirjoituksessa Ruhtinaan käyttö on tyyliltään lähellä aikalaikirjoitusten vitsejä, joissa myös kirjoitusasu ja kirjoitustyyli ovat sarkastisia tai vitsailevia. Ruhtinaan tai Machiavellin käsittely voikin olla siis teemarajat ylittävästi olla tyyliltään samanlaista, joka on mielenkiintoinen havainto.

Olen juuri lukenut Rousseauin kuuluisaa teosta ”Yhteiskuntasopimuksesta” [-] Olen verrannut näitä suurenmoisia Rousseauin ajatuksia Machiavellin ajatuksiin hänen ”Ruhtinas” kirjassaan. [-] Kuvaava on Machiavellin lause: ”Ruhtinas, eritoten vastakohonnut, ei

⁶⁷ Sosialisti, sanomalehti 02.12.1939, nro 280, 8.

voi noudattaa kaikkia niitä hyveitä, jotka tuottavat ihmisille hyvän nimen”[-]”⁶⁸

Eteenpäin-sanomalehdessä silloinen kansanedustaja Hilja Pärssinen⁶⁹ vertasi Machiavellin ajatuksia valtion tai yhteiskunnan järjestämisestä Ruhtinaassa Rousseauin samoista teemoista Yhteiskuntasopimuksessa⁷⁰. Kirjoitus on pitkä, ja sisältää monien eri teemojen käsittelyä, joista tässä keskitymme Ruhtinaan ja Yhteiskuntasopimuksen vertailuun.

Huomionarvoista on, että Pärssinen teki heti kirjoituksen alussa muutamia selkeitä eroja Rousseauin ja Machiavellin välille. Hän käytti Rousseauin teoksesta adjektiivia ”kuuluista”, ja kuvasi Rousseauin ajatuksia ”suurenmoisiksi”. Machiavellista ja Ruhtinaasta yhteydessä hän ei käyttänyt vastaavia adjektiiveja. Tämä asetti heti kirjoitukselle tietyn asenteellisen lähtökohdan, jossa Rousseauin ja Machiavellin välille luotiin ero. Kirjoituksessa kuvattiin historian saatossa valtiopäämiesten ottaneet valitettavasti enemmän vaikutteita Machiavellin Ruhtinaasta, kuin Rousseauin ajatuksista, joka vahvistaa Pärssisen puoltavan Rousseauin ajatuksia.

Kirjoitus on siinä mielessä merkittävä ja poikkeava monista muista kirjoituksista, että Pärssisen suhtautuessa Machiavellin ajatuksiin kriittisesti, niille esitetään jokin selkeä aatteellinen vaihtoehto tai vastavoima. Monissa muissa kirjoituksissa Ruhtinas nähtiin myös negatiivisena ja ei-toivottuina valtioiden ja hallitsijoiden ohjaajana, mutta harvemmin tilalle esitettiin selkeää vaihtoehtoa. Tässä Pärssinen asetti Rousseauin ja Machiavellin ajatukset vastakkain, ja argumentoi Rousseauin puolesta, ja loi näin vaihtoehdon.

Pärssinen osoitti Ruhtinaan lukeneisuuttaan myös siinä, että hän erotti Machiavellin ohjeistaneen Ruhtinaassa erityisesti ”vastakohonneita ruhtinaita”. Useissa kirjoituksissa läpi teemaraajojen tämä jää huomioitta, ja tyypistetyille tulkinnoille ominaisesti machiavellismi nähdään koskevan tasapäisesti kaikkia johtajia. Kirjoituksessa tuotiin esille myös, kirjoittiko Machiavelli Ruhtinaan ”todella vai ivalla”. Tämä viestii lukijalle lisää Pärssisen tiedoista Machiavellin tulkinnoista, ja on myös tässä mielessä melko poikkeuksellinen muiden kirjoitusten joukossa. Tämän tulkinnan voidaan nähdä olevan osittain linjassa esimerkiksi Straussin tulkinnan kanssa, jossa korostetaan Ruhtinaan piiloviestien tärkeyttä. Pärssinen siis tiedosti sen mahdollisuuden,

⁶⁸ Eteenpäin, sanomalehti 14.01.1931, nro 6, 2. Aikalaisissa Sanomalehtilähteissä Hilja Pärssisen kerrottiin olevan kansanedustaja.

⁶⁹ <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilö/3946>.

⁷⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/The_Social_Contract Rousseauin teos suomennettu tutkielmaan, Yhteiskuntasopimus.

että Ruhtinasta lukiessa kaikkea ei välttämättä ollut tarkoitus ottaa kirjaimellisesti, kuten Strausskin.

Pärssisen kirjoituksen ja tulkinnan voidaan olettaa poikenneen muista osittain siksi, että hänen ollessaan kansanedustaja, hän mahdollisesti tiesi valtio-opista ja politiikasta enemmän, kuin muut Machiavellista ja Ruhtinaasta kirjoittaneet. Kirjoituksessa tuotiin myös esille, että olipa Machiavellin tarkoituspäruhtinasta kirjoittaessa mikä tahansa, sen viesti on mennyt sellaisenaan kirjaimellisesti historiassa valitettavan perille: ”On väitelty, ovatko viimeainitut ohjeet ja niiden mukainen viekkauten ja julmuuteen perustuva valtio-oppi kirjoitetut todella vai ivalla. Mutta kansojen kauhuksi ne ovat olleet lukuisain hallitsijain ja valtiomiesten tekojen oppaana.”

Här har han gjort en glänsande bok om den odödlige författaren av “Fursten”, maktfilosofiens mest uppmärksammade och berömda bok Machiavelli blir här på ett sällsynt och medryckande sätt levandegjord mot bakgrunden av renässansens, brokiga och färgskimrande skådespel. Vi möta så olika gestalter som medlemmarna av den furstliga Medici-familjen, den asketiske Savanorola, den hänsynslöse Cesare Borgia och den beryktade påven Alexander VI.⁷¹

Kotka Nyheterin kirjoituksessa kerrottiin kirjailija Valeriu Marcun Machiavelli-kirjasta, ja siihen liittyen Ruhtinaasta, melkein päihailevaan ja kehuvaan sävyyn. Toki juuri tässä kontekstissa on aihetta olla kriittinen kuvailulle, sillä sanomalehdessä myös selkeästi myytiin Marcun kirjaa, jolloin motiivina on saattanut olla myös jokin muu, kuin pelkästään Ruhtinaan merkittävyyden arvostaminen. Lyhyehkö kuvailu Ruhtinaasta on kuitenkin osuvaa, ja Machiavellin mainitaan ensimmäisenä kirjoittaneen vallankäytöstä, ja sen perusteista.

Kirjoitus on samankaltainen monien yleisten tai vitsien kautta Machiavellia aikalaikirjoituksissa käsitteiden kirjoitusten kanssa siinä, että tässä Ruhtinasta ja Machiavellia ei arvostella, vaan kirjoituksen luonne on melko objektiivinen ja kuvaileva, tai ei ainakaan Machiavellia kritisoi.

⁷¹ Kotka Nyheter, sanomalehti, 07.10.1939, nro 76, 3.

Ruhtinaaseen keskittyneissä kirjoituksissa oli keskimäärin syvällisempiä ja monipuolisempia analyyseja, niin Machiavellista, machiavellismista kuin Ruhtinaastakin, kuin aikalaiskirjoituksissa. Historiaan teemoitelluissa kirjoituksissa oli myös yleisempää käyttöä Machiavellia, machiavellismia tai Ruhtinasta useammin, kuin ainoastaan kerran kirjoitusten aikana. Historian teemaan ylipäättään sijoittuneet kirjoitukset olivat keskimäärin analyyttisempia ja perustuivat enemmän johonkin lähdemateriaaliin, pääosin Ruhtinaaseen, kuin aikalaiskirjoitukset. Aikalaiskirjoituksissa määritelmät Machiavellista, machiavellismista tai Ruhtinaasta lähtivät usein kirjoittajan omasta kynästä; he kuvasivat tiettyjä toimijoita tai ilmiöitä machiavellistisiksi, ja lisäsivät omia luonnehdintojaan luomaan merkityksen machiavellistiselle, tai löyhästi perustuen yhteen viittaukseen Ruhtinaasta.

4 Lopuksi

Sanoma- ja aikakauslehdet eivät ole näihin kahteen kirjallisen ilmaisun muotoon rajaamisesta tai niiden yleisestä poliittisuudesta huolimatta homogeeninen massa. Kuten monista muistakin aiheista, joita sanoma- ja aikakauslehdet käsittelivät, on Machiavellistakin kirjoitettu informatiiviseen sävyyn objektiivisuutta lähestyen, mutta myös hyvin kärjistäen sekä poliittisesti, niin positiivisesti ylistäen kuin negatiivisesti häikäilemättömänä kaksinaamaisuuden ja pahuuden puolestapuhujana. Kirjoitukset olivat keskenään hyvin erilaisia myös samojen teemojen sisällä, mikä oli mielenkiintoinen havainto. Tulkinnat Machiavellista olivat siis hyvin erilaisia keskenään, mikä on vielä nykypäivänäkin totta, eritoten Ruhtinaan kohdalla.

Machiavellin mainintojen huippu oli vuonna 1939, ja koko kulunut vuosikymmen näki paljon viittauksia Machiavelliin, machiavellismiin ja Ruhtinaaseen. Määrällisesti suurin osa kirjoituksista käsitteli Machiavellia aikalaispolitiikassa. Aikalaispolitiikassa tyypillisin Machiavellin käyttö, oli machiavellismin liittäminen poliittisiin toimijoihin, aina yksittäisistä henkilöistä ja poliittisista toimijoista valtioihin, ja ajan yleisen poliittisen ilmapiirin kuvailuun.

Machiavellista kirjoitettiin usein myös kirjoituksia, joissa oli teemoina kristinusko. Machiavellin oppien nähtiin olevan sovittamattomia kristinuskon, ja erityisesti sen moraalikäsitteen kanssa. Kirjoituksia Machiavellista oli myös puhtaasti politiikan ja kaiken moraalijärjestyksen maailman ulkopuolella esimerkiksi vitseissä, tai kuvaamalla Machiavelli ajattelijana, intellektuellina tai merkkihenkilönä. Kirjoituksia, joissa keskityttiin Machiavelliin tai Ruhtinaaseen pääosin historiallisessa kontekstissa, oli myös merkittävä määrä. Näissä saatettiin verrata Machiavellia muihin valtio-opillisiin ajattelijoihin, tai käydä läpi Ruhtinaassa esiintyneitä neuvoja.

Merkittävä havainto oli tiettyjen kirjoituksissa esiintyneiden tulkintojen samankaltaisuus, kuin myöhempien aikojen historioitsijoilla ja valtio-opin teoretikoilla. Näitä olivat esimerkiksi tulkinta machiavellismin oikeuttavan hallitsijoiden ja valtioiden tehdä mitä tahansa oman olemassaolonsa tai menestyksensä vuoksi. Tulkinta Machiavellin kuvaavan reaalipolitiikkaa ja realismia, ideaalien ja normatiivisten lähtökohtien sijasta valtio-opin kentällä oli myös samankaltainen kirjoituksissa, kuin monilla teoretikoilla. Myös moraalien nähtiin joissain kirjoituksissa olevan erillinen hallitsijoilla tai valtioilla, kuin kansalaisilla tai yksityishenkilöillä, joka oli myös yhtenevä tulkinta.

Machiavellismi mainittiin kirjoituksissa usein vain kerran, ja se liitettiin hyvin yksiulotteisesti joko negatiiviseksi tai positiiviseksi tavaksi toimia. Tämä on yleisimpiä piirteitä, joka nousee tutkimusaineistosta esille riippumatta käsiteltävästä teemasta, vaan on toistuvaa kaikissa eri teemoissa.

Tämä on yksi tutkimuksen merkittävimpiä havaintoja; tulkinnat olivatpa ne sitten positiivisia tai negatiivisia, olivat usein hyvin typistettyjä, yksinkertaistettuja tai perusteluiltaan huteria. Edellä mainitut tulkinnat perustuivat usein vain yksittäisiin viittauksiin Ruhtinaasta, tai Machiavelliin. Tulkinnoissa saatettiin nähdä esimerkiksi poliittisten vastustajien toimineen machiavellistisesti. Väitteen tueksi saatettiin siteerata yhtä virkettä Ruhtinaasta, mutta kuvailuja ja analyyseja ei useimmiten viety loppuun saakka; häikäilemättömyys ja moraalittomuus nähtiin itseisarvona, eikä niitä toimintatapoja käytetty valtion tai yhteiskunnan parhaaksi, niin kuin machiavellistisessa politikoinnissa saattoi olla kyse.

Lähteet

Alkuperäisaineisto:

Aika, 14.02.1933, nro 37, 2

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1808635?page=2>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:16.01.2025

Ajan Suunta, 13.12.1939, nro 329, 3

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1957734?page=3>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:17.01.2025

Eteenpäin, 14.01.1931, nro 6, 2

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1814684?page=2>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:16.01.2025

Kaiku, 17.01.1939, nro 12, 2

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1996075?page=2>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:08.12.2024

Kotka Nyheter, 07.10.1939, nro 76, 3

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2225565?page=3>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:10.12.2024

Kurikka, 22.02.1930, nro 8, 2

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1004124?term=machiavellismin&page=2>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:09.12.2024

Historiallinen Aikakauskirja, 01.01.1930, nro 3, 22

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/499296?page=22>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:09.12.2024

Historiallinen Aikakauskirja, 01.01.1932, nro 2, 36

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/499259?page=36>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:10.12.2024

Lipeäkala: Suomen aikakauslehdentoimittajain liiton julkaisu, 01.01.1930, 11

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1373087?page=11>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:11.12.2024

Loviisan Sanomat, 20.12.1938, nro 99, 1

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2054882?page=1>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:15.01.2025

Maaseutu, 13.05.1933, nro 52, 1

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1880682?page=1>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:15.01.2025

Opettajain lehti: kansanopetusta käsittelevä kuvallinen viikkolehti, 07.07.1933, nro 27, 5

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/935647?page=5>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:12.01.2025

Satakunnan Suunta, 13.06.1936, nro 22, 1

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1909090?page=1>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:10.12.2024

Savon Työmies, 21.09.1939, nro 108, 2

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2093244?page=2>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:16.01.2025

Sosialisti, 02.12.1939, nro 280, 8

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2099432?page=8>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:17.01.2025

Suomen Kuvalehti, 25.03.1933, nro 13, 22

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/897494?page=22>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:08.12.2024

Turun Sanomat, 28.02.1937, nro 57, 7

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2103953?page=7>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:15.01.2025

Uusi Suomi, 06.11.1938, nro 300, 20

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1801506?page=20>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:10.12.2024

Valvoja-Aika, 01.02.1934, nro 2, 5

<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/538532?page=5>

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Viitattu:16.01.2025

Tutkimuskirjallisuus

Aaltola, J & Valli, R: *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. II, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. PS-kustannus, 2010.

Barducci, M: *Order, Conflict, and Liberty. Machiavellianism in English Political Thought, 1649-1660*. In A. Arienzo, & A. Petrina (Eds.), *Machiavellian Encounters in Tudor and Stuart England. Literary and Political Influences from Elizabeth I to the Restoration*, 157-172. Ashgate Publishing, 2013.

Femia, Joseph: *Machiavelli and Italian Fascism. History of Political Thought*, vsk. 25, nro 1, 2004, 1–15. JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/26220182>.

Femia, Joseph: *Machiavelli's The Prince: Still Relevant after All These Years | BU Today*. Boston University, 6.2.2013, <https://www.bu.edu/articles/2013/machiavelli-the-prince-still-relevant-after-all-these-years/>.

Geis, Florence & Richard Christie: *CHAPTER XV - OVERVIEW OF EXPERIMENTAL RESEARCH. Studies in Machiavellianism*, Richard Christie ja Florence L. Geis, Academic Press, 285–313. ScienceDirect, 1970.

Heikkilä, Pauli: *Tasavalta vai tasapaino? suomalaiset keskustelut Paneuroopan ja Uuden Euroopan yhdentymissuunnitelmista 1923-1944*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2017.

Kallinen, Timo & Kinnunen, Taina: *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Etnografia*, 2021.

Karkama, Pertti & Koivisto, Hanne: *Ajan paineessa: kirjoituksia 1930-luvun suomalaisesta aatemaailmasta*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1999.

- Korab-Karpowicz, Julian: *Political Realism in International Relations*. The Stanford Encyclopedia of Philosophy, Metaphysics Research Lab, Stanford University, 2023.
<https://plato.stanford.edu/archives/win2023/entries/realism-intl-relations/>
- Maritain, Jacques: *The End of Machiavellianism. The Review of Politics*, 4, 1942.
<https://doi.org/10.1017/S0034670500003235>.
- Najemy, John: *The Cambridge companion to Machiavelli*. Cambridge University Press, 2010.
- Nygård, Toivo & Salokangas, Raimo: *Suomen lehdistön historia. 2: Sanomalehdistö suurlakosta talvisotaan*. Kustannuskiila, 1987.
- Polvinen, Tuomo & Immonen, Hannu: *J. K. Paasikivi: valtiomiehen elämäntyö. Osa 5: 1948 - 1956*. Söderström, 2003.
- Sihvola, Juha: *Maailmankansalaisen Etiikka*. Kustannusosakeyhtiö Otava, 2004.
- Skinner, Quentin: *Machiavelli: A Very Short Introduction. 1*. Oxford University Press, 2000.
- Tommila, Päiviö & Salokangas, Raimo: *Sanomia kaikille: Suomen lehdistön historia*. Edita, 1998.
- Uino, Ari, Malmberg, Raili, Leino-Kaukiainen, Pirkko & Kallio, Veikko: *Suomen lehdistön historia. 8: Aikakauslehdistön historia, Yleisaikakauslehdet*. Kustannuskiila, 1991.
- Heywood, Andrew: *Politics. Fifth Edition*. Bloombury Academic, 2019.
- Vuorio, Kaija: *Sanoma, lähettäjä, kulttuuri. Lehdistöhistorian tutkimustraditiot Suomessa ja median rakennemuutos*. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä university printing house, 2009.
- Walsh, Mary: *Historical reception of Machiavelli. Seeking Real Truths: Multidisciplinary Perspectives on Machiavelli*, Patricia Vilches ja Gerald Seaman, BRILL, 2007, 271–301.
 DOI.org (Crossref), <https://doi.org/10.1163/ej.9789004158771.i-447.68>.
- Spotify, Futucast, Timo Miettinen – Demokratian historia ja kohtalo #503
- Stubb, Alexander: Twitter @alexstubb, 4.7.2022, [haettu 15.10.2024]
- Kansallisbiografia*. Lähteenmäki, Maria: Hilja Pärssinen (1876 - 1935). <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/3946> [haettu 17.1.2025]
- Tieteen Termipankki*. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:hermeneutiikka> [haettu 17.1.2025]
- Wikipedia*. Hakusana: Erkki Vala https://fi.wikipedia.org/wiki/Erkki_Vala [haettu 9.12.2024].
- Wikipedia*. Hakusana: Presentismi <https://fi.wikipedia.org/wiki/Presentismi> [haettu 10.1.2025]
- Wikipedia*. Hakusana: The social contract https://en.wikipedia.org/wiki/The_Social_Contract [haettu 17.1.2025]
- Yle*. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/03/20/tulenkantaja-erkki-vala-olisi-tanaan-trollien-ja-vihuheeseen-ykkoskohde> [haettu 10.12.2024]